
HELSINGIN KAUPUNGIN

Vuoden 2018 talousarvioehdotuksen raami sekä talousarvio- ja taloussuunnitelmaehdotuksen 2018–2020 laatimisohjeet

Khs 12.6.2017

HELSINGIN KAUPUNGINKANSLIA
HELSINKI 2017

Julkaisija Helsingin kaupungin Kaupunginkanslia
Osoite PL 20 (Pohjoisesplanadi 11–13)
00099 HELSINGIN KAUPUNKI
Puhelin (09) 310 2505

Helmi Strategia ja Talous/Kaupungin toiminta ja talous/Talousarvio
Tilaukset Helsingin kaupungin kaupunginkanslia
puh. (09) 310 36271
Jakelu sähköposti anne.alanko@hel.fi

Helsingin kaupungin digipaino
Helsinki 2017

12.6.2017

SISÄLLYSLUETTELO	Sivu
1 JOHDANTO	1
2 JOHTAMISUUDISTUS	2
Toimialaorganisaatio	3
3 KAUPUNKISTRATEGIA JA SEN TOTEUTTAMINEN	7
4 VUODEN 2018 TALOUSARVIOEHDOTUKSEN RAAMI	11
5 TALOUTTA JA TOIMINTAA KOSKEVAT OHJEET JA SÄÄNNÖT	29
Kuntalaki	29
Kuntajaoston ohjeet.....	29
Kaupungin hallintosääntö	30
JHS suositus	30
Käyttötalous.....	34
Talousarviokirjaan sisältyvät perustelut	34
Menot	35
Sisäiset tilavuokrat.....	35
Vakuutusrahastomaksut ja -korvaukset	36
Arvonlisävero	36
Luottotappiot	37
Jäsenmaksut.....	37
Sponsorirahan käyttö	37
Tulot	38
Valmistus omaan käyttöön	38
Poistot.....	38
6 Erilliskysymykset	38
Kehittämishankkeet	38
EU-hankkeet	39
Innovaatorahaston käyttö	39
Tietotekniikan kustannukset ja hankkeet	39
7 Henkilöstö	41
Henkilöstösuunnittelu	41
Henkilöstöstä toimitettava aineisto	41
Esitys vakinaisten virkojen lakkauttamisesta.....	41
Palkat	42
Tulospalkkiot	42
Henkilöstökorvaukset.....	42
Lomapalkkojen ja niihin liittyvien henkilösivukulujen jaksotus.....	42
Henkilösivukulut.....	43
Palkkojen laskenta.....	43
Työhyvinvointitoiminta.....	44
Osaamisen kehittäminen	44
8 Tilat	44
9 Investointiosa	45
Investointiehdotukset	45
Tilahankkeet.....	46
Infrarakentaminen.....	47

12.6.2017

Irtain omaisuus.....	47
Kunnan liikelaitosten investoinnit.....	47
Pysyvien vastaavien hyödykkeet.....	48
Hintataso.....	48
10 Talousarvioaloitteet	48
11 MUUT OHJEET	49
Muodollinen asu ja määräajat	49
Ehdotusten tarkkuus.....	49
Toimitettava aineisto	49
Tiedustelut ja lisäohjeet	51

12.6.2017

1 JOHDANTO

Kuntalain mukaan valtuuston on vuoden loppuun mennessä hyväksyttävä kunnalle seuraavaksi kalenterivuodeksi talousarvio. Hyväksymisen yhteydessä valtuuston on hyväksyttävä myös kolmea tai useampaa vuotta koskeva taloussuunnitelma. Talousarviovuosi on taloussuunnitelman ensimmäinen vuosi.

Kaupungin hallintosäännön mukaan Khs päättää vuosittain talousarvion laatimisohteista sekä talousarvion noudattamisohteista. Talousarvion laatimisohteissa annetaan toimialoille ja liikelaitoksille ohjeet talousarvion ja –suunnitelman laatimiseksi. Laatimisohteiden käsittelyn yhteydessä Khs voi hyväksyä talousarvion valmistelutyötä ohjavia kannanottoja. Hallintosäännön mukaan investointitarkastelu laaditaan kymmeneksi vuodeksi.

Vuoden 2018 talousarvion laatimisohteissa annetaan euromääräinen raami vuodelle 2018. Vuoden 2018 talousarvion määrärahojen kokonaistaso tarkistetaan talousarviovalmistelun edetessä vastaamaan uuden kaupunkistrategian 2017-2021 linjauksia ja tavoitteita.

Kaupungin strategiaohjelma vuosiksi 2013–2016 hyväksyttiin kaupunginvaltuustossa 24.4.2013. Tarkoitus on, että Kvsto hyväksyy kaupunkistrategian vuosille 2017 - 2021 syksyllä, minkä jälkeen se ohjaa talousarvion 2018 valmistelua. Koska uusi kaupunkistrategia ei ole vielä käytettävissä, on edellinen strategiaohjelma lähtökohtana valmisteltaessa vuoden 2018 talousarvioehdotuksen raamia sekä lauta- ja johtokuntien talousarvio- ja taloussuunnitelmaehdotuksia 2018 - 2020. Toimialojen toimintasuunnitelmien ja tulosbudjettien valmisteluvaiheessa kaupunkistrategia 2017 - 2021 on käytettävissä. Lauta- ja johtokuntien tulee ottaa strategian tavoitteet huomioon toimintasuunnitelmaa ja tulosbudjettia hyväksyessään.

Kaupunkistrategia on kaupungin keskeisin toimintaa ohjaava asiakirja ja johtamisen väline. Kaupunkistrategian toteuttamisen ja seurannan keskeinen väline on kaupungin talousarvio ja taloussuunnitelma.

Lauta- ja johtokuntien tulee antaa talousarvioehdotuksensa 31.8.2017 mennessä.

12.6.2017

2 JOHTAMISUUDISTUS

Kaupunginvaltuusto päätti 16.3.2016 ja 22.6.2016 kaupungin johtamisjärjestelmän uudistamisen päälinjoista sekä 16.11.2016 hallintosäännön kokonaisuudesta. Uudistuksen keskeiset asiat ovat:

- Helsinki siirtyy pormestariin: kaupungille valitaan pormestari ja neljä apulaispormestaria
- Helsinki siirtyy toimialamalliin: keskushallinnon lisäksi muodostetaan neljä toimialaa
- Lautakuntarakenne uudistetaan siirtymällä toimialalautakuntiin.

Kaupungin uusi johtamisjärjestelmä astui voimaan 1.6.2017, kun uusi valtuusto aloitti toimintansa.

Valtuusto valitsee pormestarit ja apulaispormestarit vaalikaudeksi kerrallaan. Pormestari toimii kaupunginhallituksen puheenjohtajana ja apulaispormestarit toimialalautakuntien puheenjohtajina sekä kaupunginhallituksen jäseninä. Pormestari ja apulaispormestarit ovat päätoimisia luottamushenkilöitä.

Toimialamallin tärkeimpiä tavoitteita ovat mm. palvelujen asukaslähtöisyyden parantuminen sekä kaupunginvaltuuston ja kaupunginhallituksen strategisen ohjauksen tehostuminen. Toimialamallissa hallintokuntien rajoja poistetaan yhdistämällä lautakuntia ja virastoja laajemmiksi toimialoiksi. Toimialaa alempi organisaatiotaso ovat palvelukokonaisuudet, joita on vähemmän kuin nykyisin virastoja. Kullekin toimialalle tulee yksi hallinto.

Kaupunginvaltuuston päätöksestä 22.6.2016 on johdettavissa muut johtamis uudistuksen tavoitteet, joita ovat mm.

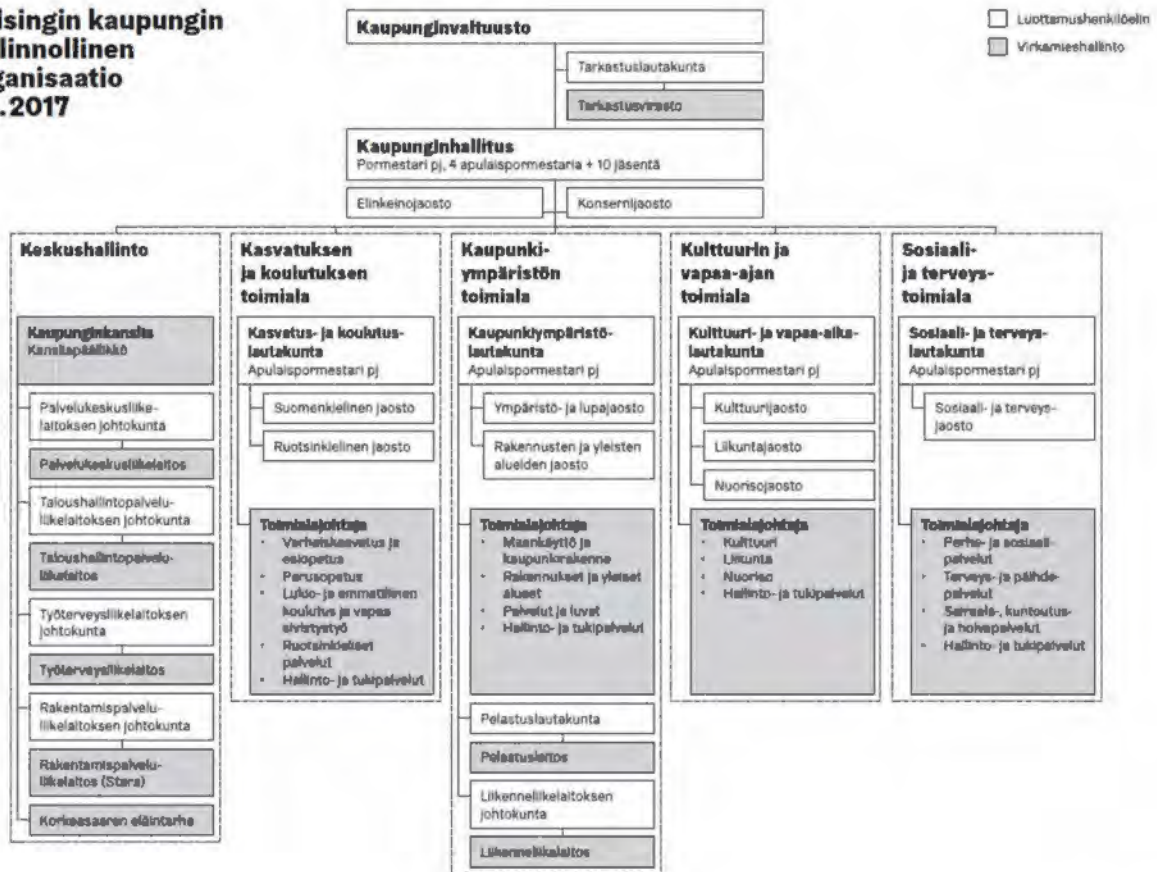
- Osallistumisen ja vuorovaikutuksen mahdollisuudet paranevat kaupunkitasoisesti ja alueellisesti.
- Kaupunkikokonaisuuden ohjattavuus paranee.
- Kaupungin toiminnan tuottavuus ja kustannustehokkuus paranevat.

Johtamisjärjestelmä käsittää kaupungin organisaation, poliittisen ja ammatillisen johtamisen sekä strategisen ohjauksen ja toiminnan johtamisen.

12.6.2017

Toimialaorganisaatio

**Helsingin kaupungin
hallinnollinen
organisaatio
1.6.2017**

Seuraavassa on kuvattu organisaation keskeisimmät osat hallintosäännön perusteella.

Keskushallinto

Keskushallintoon kuuluvat kaupunginkanslia, palvelukeskusliikelaitos, rakentamispalveluliikelaitos, taloushallintopalveluliikelaitos ja työterveysliikelaitos. Keskushallintoon kuuluu myös Korkeasaaren eläintarha, joka ylläpitää eläintarhaa ja virkistysaluetta.

Kaupunginkanslian tehtävänä on toimia kaupunginvaltuuston ja kaupunginhallituksen yleisenä suunnittelu-, valmistelu- ja toimeenpanoelimenä sekä vastata kaupungin kehittämisestä.

12.6.2017

Tarkastusvirasto

Tarkastusvirasto arvioi suoraan kaupunginvaltuuston ja tarkastuslautakunnan alaisena kaupunginvaltuuston kaupunkikonsernille asettamien tavoitteiden toteutumista ja toiminnan tuloksellista ja tarkoituksenmukaista järjestämistä sekä avustaa tilintarkastajaa kaupungin hallinnon ja talouden tarkastuksessa. Lisäksi virasto valmistelee tarkastuslautakunnalle sidonnaisuusilmoituksia koskevat valvonta-asiat.

Kasvatus ja koulutus

Kasvatus- ja koulutuslautakunnan alaisuudessa toimiva kasvatuksen ja koulutuksen toimiala huolehtii kaupungin varhaiskasvatuksesta, esiopetuksesta, perusopetuksesta ja lukiokoulutuksesta, suomenkielisestä ammatillisesta koulutuksesta sekä vapaasta sivistystyöstä. Toimiala jakautuu neljään palvelukokonaisuuteen.

- Varhaiskasvatuksen ja esiopetuksen palvelukokonaisuus huolehtii suomenkielisestä varhaiskasvatuksesta, esiopetuksesta, koululaisten aamu- ja iltapäivätoiminnasta ja leikkipuistotoiminnasta.
- Perusopetuksen palvelukokonaisuus huolehtii suomenkielisestä perusopetuksesta ja muusta perusopetuslain mukaisesta toiminnasta lukuun ottamatta esiopetusta ja perusopetuslain mukaista aamu- ja iltapäivätoimintaa.
- Lukio- ja ammatillisen koulutuksen ja vapaan sivistystyön palvelukokonaisuus huolehtii lukiokoulutuksesta ja suomenkielisestä ammatillisesta koulutuksesta sekä etsivästä nuorisotyöstä ja nuorten työpajatoiminnasta. Palvelukokonaisuus huolehtii myös suomenkielisestä vapaasta sivistystyöstä.
- Ruotsinkielisten palvelujen palvelukokonaisuus, joka huolehtii ruotsinkielisestä varhaiskasvatuksesta, esiopetuksesta, koululaisten aamu- ja iltapäivätoiminnasta, leikkipuistotoiminnasta, perusopetuksesta ja muusta perusopetuslain mukaisesta opetuksesta, lukiokoulutuksesta, etsivästä nuorisotyöstä ja nuorten työpajatoiminnasta. Palvelukokonaisuus huolehtii myös ruotsinkielisestä vapaasta sivistystyöstä.

Toimialan hallinto huolehtii toimialan hallinto- ja tukipalveluista.

12.6.2017

Kaupunkiympäristö

Kaupunkiympäristön toimiala huolehtii kaupunkiympäristön suunnittelusta, rakentamisesta ja ylläpidosta sekä tarjoaa kaupunkiympäristön palveluja. Kaupunkiympäristön toimiala toimii, lukuun ottamatta pelastuslaitosta ja liikenneliikelaitosta, kaupunkiympäristölautakunnan alaisuudessa. Kaupunkiympäristön toimiala jakautuu kolmeen palvelukokonaisuuteen.

- Maankäyttö ja kaupunkirakenne -palvelukokonaisuus vastaa toimintaedellytysten luomisesta ja järjestämisestä kaupunkiympäristön kehittämiseksi, rakenteelliselle toimivuudelle ja viihtyisyydelle.
- Rakennukset ja yleiset alueet -palvelukokonaisuus vastaa kaupunkiympäristön rakentamisesta sekä käytettävyydestä.
- Palvelut ja luvat -palvelukokonaisuus tuottaa kaupunkiympäristön palveluja.

Toimialan hallinto huolehtii toimialan hallinto- ja tukipalveluista. Kaupunkiympäristön toimialaan kuuluu lisäksi pelastuslautakunnan alaisuudessa toimiva pelastuslaitos, joka huolehtii pelastustoimesta sekä tuottaa ensihoitopalveluja siinä laajuudessa kuin palvelujen järjestäjän kanssa on sovittu.

Kaupunkiympäristön toimialaan kuuluu myös liikenneliikelaitoksen johtokunnan alaisuudessa toimiva liikenneliikelaitos, joka huolehtii metrolienteestä, raitiolienteestä sekä joukkoliikenteenä järjestetystä vesiliikenteestä sekä näihin liittyvästä joukkoliikenneinfrastruktuurista.

Kulttuuri ja vapaa-aika

Kulttuuri- ja vapaa-aikalautakunnan alaisuudessa toimiva kulttuurin ja vapaa-ajan toimiala ylläpitää ja parantaa eri-ikäisten helsinkiläisten mahdollisuuksia henkiseen ja fyysiseen hyvinvointiin, sivistymiseen sekä aktiiviseen kansalaisuuteen ja tukee Helsingin elinvoimaisuutta. Toimiala vastaa kirjastoaineistosta, museo- ja taidemuseokokoelmista ja kulttuuriperinnön ylläpitämisestä sekä huolehtii kulttuuriympäristön vaalimiseen liittyvistä viranomaistehtävistä. Kulttuurin ja vapaa-ajan toimiala jakautuu kolmeen palvelukokonaisuuteen.

- Kulttuuripalvelukokonaisuus vastaa kaupungin kulttuuripolitiikasta sekä kirjasto-, kulttuuri-, orkesteri-, museo- ja taidemuseotoiminnoista. Kulttuuripalvelukokonaisuus vastaa sille kuuluvista valtakunnallisista ja alueellisista erityistehtävistä, joista laeilla erikseen säädetään.
- Liikuntapalvelukokonaisuus vastaa liikunnasta ja liikuntapolitiikasta sekä liikunnan järjestämisestä ja liikuntapaikoista sekä leirintäalueesta.

12.6.2017

- Nuorisopalvelukokonaisuus huolehtii nuorisotyöstä ja nuorisopolitiikasta.

Toimialan hallinto huolehtii toimialan hallinto- ja tukipalveluista.

Sosiaali ja terveys

Sosiaali- ja terveyslautakunnan alaisuudessa toimivan sosiaali- ja terveystoimialan tehtävänä on sosiaali- ja terveyspalvelujen järjestäminen ja tuottaminen. Toimiala luo sosiaali- ja terveyspalvelujen keinoin edellytyksiä terveyden ja hyvinvoinnin ylläpitämiselle ja parantamiselle, edistää omatoimisuutta ja yhteisvastuullisuutta sekä ehkäisee ja vähentää sosiaalisia ja terveydellisiä ongelmia ja niiden haittavai-
kutuksia. Toimiala huolehtii myös terveydenhuoltolain mukaisista terveyskeskuk-
sen tehtävistä, sosiaali- ja terveystoimen laitosten lääkehuollosta sekä muusta so-
siaali- ja terveystoimen velvoitteena olevasta lääkehuollosta.

- Perhe- ja sosiaalipalveluiden palvelukokonaisuus, joka huolehtii perhe-, so-
siaali- ja vammaispalveluista sekä lautakunnan määräämistä muista palve-
luista.
- Terveys- ja päihdepalveluiden kokonaisuus, joka huolehtii terveys-, päihde-
ja päivystyspalveluista sekä lautakunnan määräämistä muista palveluista.
- Sairaala-, kuntoutus ja hoivapalvelut, joka huolehtii sairaala-, kuntoutus- ja
hoivapalveluista sekä lautakunnan määräämistä muista palveluista.

Toimialan hallinto huolehtii toimialan hallinto- ja tukipalveluista.

12.6.2017

3 KAUPUNKISTRATEGIA JA SEN TOTEUTTAMINEN

Kuntalain 7 luvun 37 §:n mukaan *kunnassa on oltava kuntastrategia, jossa valtuusto päättää kunnan toiminnan ja talouden pitkän aikavälin tavoitteista.*

Kuntastrategiassa tulee ottaa huomioon:

- 1) kunnan asukkaiden hyvinvoinnin edistäminen;*
- 2) palvelujen järjestäminen ja tuottaminen;*
- 3) kunnan tehtäviä koskevissa laeissa säädetyt palvelutavoitteet;*
- 4) omistajapolitiikka;*
- 5) henkilöstöpolitiikka;*
- 6) kunnan asukkaiden osallistumis- ja vaikuttamismahdollisuudet;*
- 7) elinympäristön ja alueen elinvoiman kehittäminen.*

Kuntastrategian tulee perustua arvioon kunnan nykytilanteesta sekä tulevista toimintaympäristön muutoksista ja niiden vaikutuksista kunnan tehtävien toteuttamiseen. Kuntastrategiassa tulee määritellä myös sen toteutumisen arviointi ja seuranta. Kuntastrategia tarkistetaan vähintään kerran valtuuston toimikaudessa.

Kuntalaissa todetaan myös, että kunnan toimintaa johdetaan valtuuston hyväksymän kuntastrategian mukaisesti. Kunnanhallitus johtaa kunnan toimintaa, hallintoa ja taloutta. Kunnanjohtaja johtaa kunnanhallituksen alaisena kunnan hallintoa, taloudenhoitoa ja muuta toimintaa. Valtuusto voi päättää, että kunnanjohtajan sijasta kuntaa johtaa pormestari.

Kuntastrategiassa tulee ottaa huomioon kunnan taloudelliset realiteetit ja kehitysnäkymät ja kuntastrategian tulee ohjata kunnan taloussuunnittelua. Kuntastrategia tulee ottaa jatkossa entistä paremmin huomioon kunnan talousarvion ja -suunnitelman laatimisessa. Kunnan strateginen suunnittelu ja taloussuunnittelu kytkeytyvät siten tulevaisuudessa nykyistä tiukemmin yhteen.

Kuntalaki edellyttää kunnan toiminnalta tavoitteellisuutta ja suunnitelmallisuutta. Kaupunginvaltuuston ja kunnan muiden toimielinten on talousarviossa ja -suunnitelmassa sekä niihin perustuvissa käyttösuunnitelmissa ja erillisbudjeteissa hyväksyttävä toimintaa ja taloutta koskevat tavoitteet. Talousarviossa ja -suunnitelmassa hyväksytään sekä kunnalle että kuntakonsernille toiminnan ja talouden tavoitteet siten, että talousarvio ja -suunnitelma toteuttavat kuntastrategiaa ja edellytykset kunnan tehtävien hoitamiseen turvataan ottaen huomioon kuntakonsernin talouden vastuut ja velvoitteet.

Kaupunginvaltuuston 16.11.2016 hyväksymässä 1.6.2017 voimaan tulleessa hallintosäännössä kuntastrategiasta käytetään termiä kaupunkistrategia. Kaupunkistrategia on kaupungin keskeisin toimintaa ohjaava asiakirja ja johtamisen väline. Kaupunkistrategian toteuttamisen ja seurannan keskeinen väline on kaupungin talousarvio ja taloussuunnitelma.

12.6.2017

Kaupunkistrategia vahvistaa kaupungin toiminnan ohjaamista kokonaisuutena ja kaupungin kokonaisuuden huomioiden. Kaupunkistrategia on valtuuston tärkein ohjausväline kaupungin toiminnan ja talouden pitkäjänteisessä johtamisessa ja ohjauksessa. Kaupunkistrategia esitetään vuosittain kaupungin talousarvion yleisperusteluosassa. Valtuustokauden aikana kaupunkistrategia tarkistetaan tarpeen mukaan, mikäli kaupungin toimintaympäristössä tapahtuu merkittäviä kaupungin toimintaan tai talouteen vaikuttavia muutoksia.

Hallintosäännön mukaan (10 luku *Toimialalautakunnan yleinen toimivalta*) toimialalautakunta valvoo, että toimialan toiminta on kaupunkistrategian ja talousarvion sekä kaupunginvaltuuston ja kaupunginhallituksen asettamien tavoitteiden mukaista.

Hallintosäännön mukaan (5 luku *Johtavat viranhaltijat*) johtavien viranhaltijoiden tehtävänä on suunnitella, seurata ja valvoa johtamansa hallinnollisen kokonaisuuden toimintaa sekä vastata sen tuloksellisuudesta ja tavoitteiden saavuttamisesta. Johtavien viranhaltijoiden tehtävänä on myös johtamansa hallinnollisen kokonaisuuden strateginen ohjaus sekä suorituskyvyn ja toiminnan tuloksellisuuden kehittäminen ja ylläpito.

Tuloksellisuudella tarkoitetaan seuraavia asioita:

Tuloksellisuus - Kokonaistavoitteiden saavuttamista ilmaiseva yläkäsite, joka sisältää tuottavuuden ja vaikuttavuuden sekä panosten, tuotantoprosessin ja tuotosten osalta myös laadun (ml. työelämän laatu).

Tuottavuus - Tuotosten ja panosten suhde (panokset voidaan ilmaista joko tuotantokertoimienä tai kustannuksina).

Vaikuttavuus - Palvelun aikaansaama muutos tavoitteeksi asetetussa asiassa (esimerkiksi hoidon vaikutus potilaan terveydentilaan).

Laatu - Voidaan tarkastella mm. panosten, tuotantoprosessin, tuotoksen tai tarjonnan laatua. Laatu kuvaa tarkasteltavan kohteen ominaisuuksia tai haluttavuutta. Ominaisuudet ovat yleensä objektiivisesti määriteltävissä, haluttavuuteen puolestaan liittyy asiakkaan subjektiivinen kokemus. Tarkastelussa kiinnitetään huomiota erityisesti myös työelämän laatuun.

Helsingin kaupunkistrategia 2017 - 2021

Helsingin kaupunkistrategia 2017 – 2021 korvaa erillisohjelmat ja vastaavat. Toimialaoilla ei siten laadita omia strategioita, ohjelmia tai vastaavia. Kaupunkistrategia linjaa pitkän aikavälin tavoitteet. Kaupunkistrategiaa toteutetaan talousarvion ja taloussuunnitelman sekä toimialojen tulosbudjetin ja toimintasuunnitelmien kautta.

12.6.2017

Kaupungin strategiaohjelma vuosiksi 2013–2016 hyväksyttiin kaupunginvaltuustossa 24.4.2013. Uusi kaupunkistrategia vuosille 2017 - 2021 on tarkoitus hyväksyä kaupunginvaltuustossa syksyllä 2017, minkä jälkeen se ohjaa talousarvion 2018 valmistelua. Koska uusi kaupunkistrategia ei ole vielä käytettävissä, on edellinen strategiaohjelma lähtökohtana valmisteltaessa vuoden 2018 talousarvioehdotuksen raamia sekä lauta- ja johtokuntien talousarvio- ja taloussuunnitelmaehdotuksia 2018 - 2020. Toimialojen toimintasuunnitelmien ja tulosbudjettien valmisteluvaiheessa kaupunkistrategia 2017 - 2021 on käytettävissä. Lauta- ja johtokuntien tulee ottaa strategian tavoitteet huomioon toimintasuunnitelmaa ja tulosbudjettia hyväksyessään.

Sitovien toiminnallisten tavoitteiden tulee perustua kaupunkistrategiaan. Toimialojen tulee sitovia toiminnallisia ja taloudellisia tavoitteita asettaessaan kiinnittää huomiota siihen, että tavoitteet ovat toimialatasoisesti merkitseviä ja antavat riittävän kuvan toimialan toiminnasta. Tavoitteiden tulee olla toteutettavissa annetuilla määrärahoilla ja tavoitteiden toteutumisen mittaamisen tulee olla selkeää. Tavoitteiden toteutuminen tulee pystyä dokumentoimaan ja tietolähde osoittaa.

Strategiakauteen 2017–2021 on valmistauduttu analysoimalla toimintaympäristön nykytilaa ja kehitystä sekä arvioimalla tulevia kehityssuuntia eri skenaarioiden ja ennakoitien kautta. Yhdistyvillä toimialoilla on tehty myös henkilöstökyselyjä. Strategiavalmistelu on kytkeytynyt toimialojen rakentumiseen.

12.6.2017

—
ku

—
—
—

12.6.2017

4 VUODEN 2018 TALOUSARVIOEHDOTUKSEN RAAMI

Alla oleva osio taloustilanteesta sekä julkisen talouden tilasta perustuu Valtiovarainministeriön 28.4.2017 julkaisemiin taloudelliseen katsaukseen sekä julkisen talouden suunnitelmaan ja Valtionvarainministeriön helmikuun 2017 julkaisuun Suomen julkisen talouden näkymistä ja haasteista.

Lähivuosina maailmantalouden kasvu voimistunee jatkuen reilun 3 prosentin vauhdilla. Maailmankaupan kasvukin vahvistuu, mutta se kohenee vain hieman nopeammin kuin bruttokansantuote.

Euroalueen talous on kasvanut yhtäjaksoisesti jo neljä vuotta. Poikkeuksellisen kevyet rahoitusolot ja maailmantalouden kasvu tukevat euroalueen suotuisaa kehitystä lähivuosina. Yksityinen kulutus on toiminut toistaiseksi kasvun moottorina ja yksityisen sektorin velkaantuneisuuden purkaminen on edennyt. Euroalueella työttömyysaste on alentunut hieman alle 10 prosenttiin ja julkinen vaje on supistunut. Tuotannolliset investoinnit ovat kuitenkin lisääntyneet vaimeasti ja inflaatio on kiihtynyt noin 2 prosenttiin johtuen lähinnä öljyn hinnan noususta. Toisaalta keskipitkällä aikavälillä inflaation nopeutumisesta on vain vähän merkkejä. Euroopan kasvunäkymiä varjostavat Iso-Britannian EU-vetäytymisneuvotteluihin liittyvä epävarmuus. EU22-alueen (euroalue, Iso-Britannia, Ruotsi ja Tanska) kasvun odotetaan jatkuvan kahden prosentin vauhtia.

Suomessa talousnäkymät ovat vahvistuneet, mutta talouskasvun ennustetaan pysyvän euroalueen keskiarvoa hitaampana. Suomi hyötyy keveästä rahapolitiikasta ja muiden euromaiden sekä maailmantalouden talouskasvun vahvistuessa myös Suomen vienti alkaa voimistua. Suomen vienti on ollut vaikeuksissa jo pitkään ja vientimarkkinoiden menetys on ollut huomattava, mutta piristymistä on kuitenkin odotettavissa lähivuosina. Vuonna 2008 Suomen tavaraviennistä 18 prosenttia oli korkean teknologian tuotteita, kun vuonna 2015 osuus oli enää seitsemän prosenttia. Viennin maarakenne on myös muuttunut: tärkein vientimaa on Saksa ja viennin osuus sinne on lisääntynyt. Venäjä on pudonnut viidenneksi suurimmaksi ja Yhdysvallat on kolmanneksi tärkein vientimaa. Eräänä syynä Suomen viennin poikkeuksellisen suureen supistumiseen on ollut heikko kustannuskilpailukyky. Tämän vuoden alusta voimaan tulleen kilpailukyky sopimuksen ennustetaan parantavan kustannuskilpailukykyä tuntuvasti.

Suomen talouskasvu jatkuu finanssikriisiä edeltäneisiin aikoihin verrattuna maltillisena, mutta kasvun rakenne on muuttumassa monipuolisemmaksi. Yksityinen kulutus sekä investoinnit tukevat edelleen talouskasvua. Lähivuosina kulutus kasvaneen lähes samaa vauhtia kuin käytettävissä olevat tulot. Kotitalouksien velkaantuminen käytettävissä oleviin tuloihin nähden jatkaa kasvuaan. Suomessa ja myös pääkaupunkiseudulla kuluttajien luottamus lähitulevaisuuden talouskehitykseen on perinteisesti huomattavasti vahvempaa kuin EU-alueella.

12.6.2017

Pidemmällä aikavälillä Suomen talouden palveluvaltaistuminen hidastaa tuottavuuden kasvua ja työikäisen väestön supistuminen heikentää näkymiä. Valtiovarainministeriön ennusteen mukaan bruttokansantuote kasvaa vuonna 2017 1,2 prosenttia ja yhden prosentin vuonna 2018.

Helsingin seudulla tuotanto kasvoi viime vuonna ennakkoarvion mukaan lähes kolme prosenttia eli selvästi nopeammin kuin koko maassa, jossa lisäys oli valtiovarainministeriön mukaan 1,4 prosenttia. Liiketoiminnan kasvu jatkui palvelualoilla, erityisesti liike-elämän palveluissa, rahoituksessa, majoitus- ja ravitsemisalalla sekä kotitalouksien palveluissa. Myös informaatio- ja viestintäalan nousu vahvistui. Jalostusaloista rakentamisen kasvu jatkui erittäin vahvana, mutta teollisuudessa ja kuljetustoiminnassa kehitys oli heikkoa.

Hallituksen tavoitteet julkisen talouden tilan kohenemisesta ja työllisyysasteen noususta eivät ole täyttymässä. Suomen julkisen talouden tila on ollut heikko jo lähes vuosikymmenen. Teollisuuden rakennemuutos ja väestön ikääntyminen ovat heikentäneet julkista taloutta. Suhdannelitilanteen normalisoituminen ei riitä parantamaan julkisen talouden tilaa olennaisesti, sillä väestön ikääntyminen jatkuu ja rakenteellinen työttömyys on korkea. Myös ensi vuosikymmenellä on varauduttava vaatimattomaan talouskasvuun.

Keskeiset hallituksen asettamat tavoitteet eivät täyty. Tavoitteesta, jonka mukaan liisävelkaa ei oteta vuoden 2021 jälkeen, ollaan vielä kaukana. Julkinen velka suhteessa BKT:seen kääntyyneen kuitenkin tavoitellusti lievään laskuun vuosikymmenen lopussa, mutta velkasuhde uhkaa kääntyä uudelleen kasvuun 2020-luvulla. Työllisyysaste on jäämässä kaksi prosenttiyksikköä tavoiteltua 72 prosenttia alhaisemmaksi vuonna 2019.

Toteutuakseen tavoite julkisen talouden pitkän aikavälin kestävydestä edellyttää suunniteltujen toimien määrätietoista toimeenpanoa. Pitkällä aikavälillä julkisen talouden tulojen ja menojen välinen epätasapaino eli kestävyysvaje on runsaat 3 % suhteessa BKT:hen eli noin seitsemän miljardia euroa. Epätasapaino johtuu julkisen talouden heikosta lähtötilanteesta ja väestön ikääntymisen aiheuttamista tulevaisuuden menopaineista. Odotuksia nopeampi talouskasvu ei ratkaise kestävyysvajetta, vaan tarvitaan toimia työllisyysasteen nostamiseksi ja julkisen palvelutuotannon tehostamiseksi.

Julkishen talouden suunnitelma kunnan taloussuunnittelun taustalla

Julkishen talouden suunnitelma kokoaa julkista taloutta koskevan päätöksenteon. Suunnitelmassaan hallitus tarkastelee julkista taloutta kokonaisvaltaisesti ja tekee linjauksia ja valintoja, jotka muodostavat myöhemmälle lainsäädännön ja budjetin valmistelulle pitävän perustan. Julkishen talouden suunnitelma sisältää valtiontaloutta, kuntataloutta, lakisääteisiä työeläkelaitoksia ja muita sosiaaliturvarahastoja koskevat osat. Valtioneuvosto laatii julkishen talouden suunnitelman vaalikaudeksi ja tarkistaa

12.6.2017

sen vuosittain seuraavaksi neljäksi vuodeksi huhtikuun loppuun mennessä. Suunnitelma tukee myös julkisen talouden rakenteelliselle rahoitusasemalle asetetun keskipitkän aikavälin tavoitteen noudattamista.

Hallitus on päättänyt seuraavista vaalikauden nimellisistä rahoitusasematavoitteistaan:

- valtiontalouden alijäämä korkeintaan ½ % suhteessa BKT:seen.
- kuntatalouden alijäämä korkeintaan ½ % suhteessa BKT:seen.
- työeläkerahastojen ylijäämä n. 1 % suhteessa BKT:seen.
- muiden sosiaaliturvarahastojen rahoitusasema n. 0 % suhteessa BKT:seen.

Valtioneuvoston asetus julkisen talouden suunnitelmasta edellyttää, että hallitus asettaa julkisen talouden suunnitelmassa kuntatalouden rahoitusasematavoitteen kanssa johdonmukaisen euromääräisen rajoitteen valtion toimenpiteistä kuntataloudelle aiheutuvalle menojen muutokselle.

Kuntatalouden menorajoite on vuoden 2019 tasolla -770 milj. euroa, ja sitä on kiristetty 230 milj. eurolla syksyn 2015 tasoon verrattuna. Tämä siis tarkoittaa, että hallituksen toimenpiteiden seurauksena kuntatalouden toimintamenojen taso olisi 770 milj. euroa alempi kuin mitä ennen hallituskautta ennakoitiin. Kuntatalouden menorajoite ei kuitenkaan takaa sitä, että kustannusvaikutukset toteutuvat sen suuruisina kuntataloudessa. Kunnat voivat itse päättää muun muassa siitä, missä laajuudessa ne toteuttavat tehtävien ja veloitteiden vähentämistä.

Kunnilla on laaja itsehallinto, eikä valtio voi pelkästään omilla toimillaan taata kuntatalouden tasapainottumista. Näin ollen myös kunnilla on suuri vastuu kuntatalouden tasapainottamisesta mm. rakenteellisia uudistuksia toteuttamalla ja tuottavuutta nostamalla. Valtio ei voi ohjata kuntatalouden investointeja eikä sitä kautta hillitä kuntatalouden velkaantumista. Investointien priorisoinnilla, oikealla ajoituksella ja laadukkaalla toteutuksella on suuri merkitys kuntatalouden sopeutuksessa.

Julkisen talouden suunnitelmaan sisältyy kuntatalouden ohjausjärjestelmä, jolla pyritään turvaamaan kuntatalouden pitkän aikavälin tasapainoinen kehitys. Yksi osa ohjausjärjestelmää on kuntatalousohjelma, josta säädetään kuntalaissa.

Kuntatalousohjelma valmistellaan julkisen talouden suunnitelman yhteydessä, ja se kattaa koko kuntatalouden.

Kuntatalousohjelmassa analysoidaan sitä, miten hallituksen päätökset vaikuttavat kuntatalouteen. Kuntatalouden tilaa arvioidaan kuntakokoryhmittäin ja maakunnittain. Tarkasteltavana ovat sekä kuntaryhmät että kuntatalous kokonaisuutena. Lisäksi kuntatalousohjelmassa arvioidaan, toteutuuko niin sanottu rahoitusperiaate. Sen mukaan valtion tulee varmistaa kunnille tosiasialliset edellytykset selviytyä lakisääteisistä tehtävistään kohtuullisella veroasteella.

12.6.2017

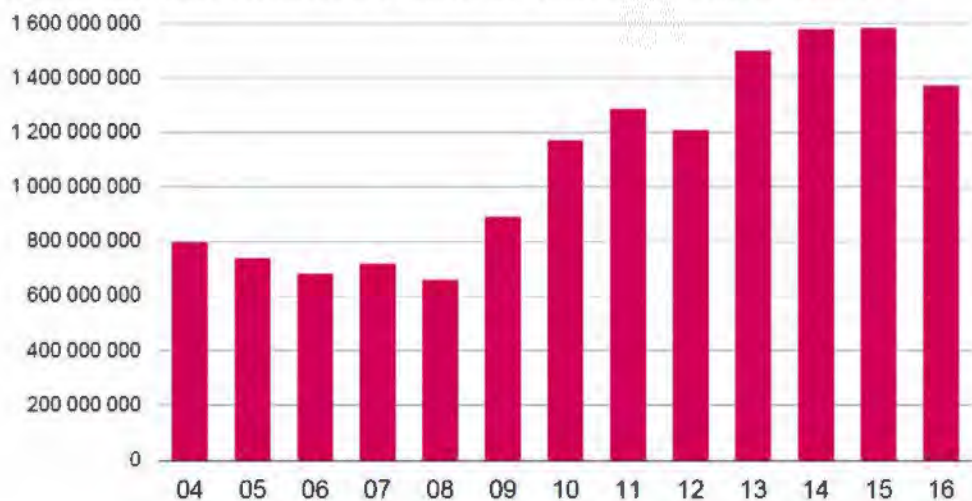
Helsingin kaupungin taloudellinen tilanne strategiakauden 2017-2021 alussa

Kaupungin tilikauden tulos vuonna 2016 oli 470,2 miljoonaa euroa. Vuoden 2015 tulos oli 18,6 miljoonaa euroa ja vuoden 2014 vertailukelpoinen tulos oli 188,5 miljoonaa euroa. Vuosi 2014 oli viimeinen toimintavuosi ennen energia- ja satamatoimintojen siirtymistä kaupungin organisaatiosta omiksi yhtiöiksi.

Vuosi 2016 oli kaupungin taloudessa odotettua myönteisempi. Kaupungin toimintakate toteutui talousarviota parempana ja verotulot kasvoivat ennakoitua enemmän. Siten vuosikate toteutui 300 miljoonaa talousarviota parempana. Tilikauden tulosta kasvatti lisäksi merkittävästi poikkeuksellisen suuret maanmyyntitulot.

Vuonna 2016 kaupungin tulo-rahoitus riitti poikkeuksellisen korkeiden maanmyyntitulojen ansiosta kattamaan investointitason. Vuonna 2016 toiminnan ja investointien rahavirta muodostui noin 159 miljoonaa euroa positiiviseksi.

Strategiakaudelle 2013 - 2016 asetettiin tavoitteeksi kaupungin velkaantumiskehityksen hidastaminen rahoittamalla aikaisempaa merkittävästi suurempi osuus investoinneista tulo-rahoituksella ja kiinteän omaisuuden myyntituloilla.

■ Lainapääoma (mukana liikelaitosten lainat)

Kaupungin kokonaismenotaso alitti talousarvion, ja menot toteutuivat eräistä kertaluontoisista kirjauksista johtuen jopa hieman edellistä vuotta pienempinä. Vertailukelpoisesti tarkasteltuna menokasvu jäi matalaksi eli vain noin 0,5 prosenttiin.

Kaupungin vuosien 2013–2016 strategian tavoitteena oli pitää emokaupungin käyttömenojen reaalkasvu asukasmäärän kasvun mukaisena vähennettynä vuotuisella yhden prosentin tuottavuuden nousutavoitteella.

12.6.2017

Strategiaan kirjattu käyttömenojen kasvun tavoite on osoittautunut toimivaksi keinoksi ohjata kaupungin menokasvua. Tavoite on strategiakaudella 2013–2016 hillinnyt olennaisesti menojen kasvua, ja sillä on ollut keskeinen merkitys kaupungin talouden tasapainottamisessa.

Vuonna 2016 investointimäärärahojen käyttö lisääntyi aikaisempiin vuosiin verrattuna, koska vuonna 2014 alkanut rakentamisen korkeasuhdanne on jatkunut ja aikaisempina vuosina muista kuin rahoituksellisista syistä käynnistymättä jääneet esirakentamisen, talonrakentamisen ja katurakentamisen hankkeet ovat edenneet.

Strategiakaudella on tasapainoisen talouden tavoitteen mukaisesti pyritty rahoittamaan nykyistä merkittävästi suurempi osuus investoinneista tulorahoituksella ja kiinteän omaisuuden myyntituloilla.

Investointimenojen ohjaamisessa on osoittautunut toimivaksi investointiraami sekä 10-vuotinen investointiohjelma.

Miljoonaa euroa	Käyttö			
	2013	2014	2015	2016
Vuosikate	473	481	260	569
Maamyyntitulot	79	105	104	240
Rakennusten ja osaketilojen myynti	6	19	8	6
Vuosikate sekä kaupungin maan, rakennusten sekä osaketilojen myyntitulot yhteensä	558	605	372	815
Investoinnit	647	549	537	663
Erotus	-89	56	-165	152

Sote- ja maakuntauudistus vaikuttaa kuntatalouteen

Sote- ja maakuntauudistuksella on tarkoitus muodostaa uusi kansanvaltaisuuden perustuva hallintotaso, maakuntahallinto. Reformin myötä noin puolet kuntien tehtävistä ja henkilökunnasta ollaan siirtämässä muodostettaviin maakuntiin. Kuntien budjeteissa tämä näkyy menojen ja tulojen merkittävänä vähenemisenä. Kuntien verotuloja siirretään valtiolle siten, että kunnallisveroprosenttiin tehdään tasasuuruinen 12,47 prosenttiyksikön leikkaus vuodesta 2019 alkaen ja kuntien yhteisöverosuutta leikataan koko kuntataloudesta noin 500 miljoonalla.

12.6.2017

Hyvän verotulopohjan kunnilla kiinteä veroprosentin alennus tarkoittaa siirtyviä palveluntuotannon menoja suurempaa verotulojen menetystä, jota kompensoidaan valtionosuudella. Tästä syystä uudistus vähentää kuntien välisiä eroja rahoituksen rakenteen osalta.

Uudistuksen myötä sote- sekä palo- ja pelastustoimen menot siirtyvät maakunnille. Koska siirtyvät menot ja verotulot eivät yksittäisen kunnan osalta ole sidoksissa toisiinsa, keikauttaisi sote-uudistus sellaisenaan liian monen kunnan talouden tasapainon. Kuntien talouden tasapainottamiseksi uudistukseen on sisällytetty kaksi valtionosuuteen sisältyvää tasauselementtiä: pysyvä muutosrajoitin sekä vuosille 2019–2023 siirtymätasaus.

Muutoksen rajaaminen korostaa uudistusta edeltävän tasapainon merkitystä. Uudistuksen voimaantulon jälkeen kuntien talouden tilaan vaikuttaa merkittävästi kunnan lähtötilanne.

Siirtymätasausmenettely ja siihen vaikuttava vuosien 2017-2018 sote-menojen taso sisältää kunnille kannusteen tasapainottaa talouttaan sote-kustannusten kasvua hidastamalla uudistuksen voimaantuloon mennessä. Tämä on keskeinen lähtökohta tarkasteltaessa myös kaupungin vuoden 2018 talousarvion raamia.

Keskeinen ongelma sote- ja maakuntauudistuksen rahoitusmallissa liittyy peruskuntien investointien rahoittamiskykyyn tulevaisuudessa. Rahoitusmallissa kuntien rahoituksellista tasapainoa on arvioitu tulo-rahoituksen riittävyydellä poistoihin.

Helsingin ja muiden suurten ja kasvavien kaupunkien vuosittainen investointitarve on kasvava jolloin investointitaso on merkittävästi poistotasoa korkeampi. Maakunta- ja sote-uudistuksen rahoitusmallissa kuntien rahoituksellista tasapainoa tulisi tarkastella tulo-rahoituksen riittävyydellä investointeihin.

12.6.2017

RAAMI 2018

Kaupungin vuoden 2018 talousarvioraamin ja taloussuunnitelman 2018 - 2020 lähtökohtana on toimintamenojen kasvua ohjaava tuottavuustavoite sekä investointitaso, joka kyetään rahoittamaan tulorahoituksella.

Kuntien ja myös Helsingin kaupungin rahoituspohja muuttuu perusteellisesti maakuntauudistuksen myötä. Muutoksen lopullisiin vaikutuksiin kaupungin talouteen liittyy vielä huomattavaa epävarmuutta, joten kaupungin lainakannan kasvattamista on perusteltua tässä tilanteessa hillitä. Näin varaudutaan myös kaupungin kasvun edellyttämien investointien rahoittamiseen 2020-luvulla.

Raamissa 2018 kaupungin toimintamenojen kasvu on mitoitettu asukasmäärän kasvuun ja kustannustason nousuun vähennettynä vuotuisella 1 % tuottavuuden parantamisen tavoitteella.

1.6.2017 toteutunut toimialamalliin siirtyminen tehostaa kaupungin palvelutuotannon järjestämismahdollisuuksia ja siten luo hyvät edellytykset tuottavuuden parantamiselle.

Tuoreimmilla kustannustason nousun ja väestönkasvun ennusteilla toimintamenot (TA-kohtien määrärahat sisäiset erät huomioiden ja ilman liikelaitoksia sekä rahastoja tarkastellen) ovat 0,95 % vuoden 2017 talousarvion vastaavia menoja suuremmat.

Arvio toimintamenojen kasvutavoitteeseen vaikuttavasta kustannustason muutoksesta (peruspalvelujen hintaindeksi) vuosina 2017–2020 on hidastunut vuoden 2017 talousarvion yhteydessä käytössä olleesta ennusteesta. Tuoreimman huhtikuun ennusteen mukaan peruspalvelujen hintaindeksin muutoksen arvioidaan olevan -1,7 % vuonna 2017, 0,7 % vuonna 2018, 0,7 % vuonna 2019 ja 3,10 % vuonna 2020.

Vuoden 2017 osalta tuorein ennuste kustannustason muutokseksi on prosentin alempi kuin talousarviovaiheen ennuste, mikä tarkoittaa että vuoden 2017 toimintamenojen toteuman tulisi jäädä noin 40 miljoonaa euroa alle talousarvion.

Kesäkuussa 2017 valmistuneen väestöennusteen mukaan kaupunki kasvaa vuonna 2017 kaikkiaan 7 922 hengellä, mikä tarkoittaa 1,25 %:n väestönkasvua. Vuoden lopun väkiluvun ennustetaan olevan 643 103 henkeä. Vuosina 2018–2020 kasvun ennustetaan toteutuvan hieman alle 1,2 %:n tasolla eli hieman nopeutuen edellisen ennusteen tasosta.

Raamin 2018 mukaisten määrärahojen vertailua aikaisempien vuosien määrärahoihin vaikeuttaa se, että uudet toimialat aloittivat toimintansa 1.6.2017. Muutoksen myötä toimialojen TA-kohdille myönnetään määrärahat ajanjaksolle 1.6.2017–

12.6.2017

31.12.2017. Näin ollen useimmille uusille TA-kohdille ei ole vuodelle 2017 myönnetty määrärahoja koko kalenterivuodelle, vaan tässä asiakirjassa jäljempänä esiteytyissä raamitaulukoissa on vuoden 2017 määrärahojen osalta käytetty laskennallista vertailulukua.

Toimialojen tulee varautua toiminnassaan kulloinkin voimassa oleviin virka- ja työehtosopimuksiin raamin puitteissa. Kaupunginhallituksen käyttövaroihin ei ole varattu keskitettyjä palkkamäärärahoja.

Verotuloarviot perustuvat valtiovarainministeriön ja Kuntaliiton veroennusteisiin. Kokonaisverorahoituksen (verotulot ja valtionosuudet) ennakoidaan vuodelle 2018 kasvavan noin 2,7 % vuoden 2017 ennustetusta tasosta.

Kunnallisverotulojen ennakoidaan vuodelle 2018 kasvavan noin 3,0 % vuoden 2017 ennustetusta tasosta ja vastaavasti yhteisöveron 7,0 % vuoden 2017 ennustetusta tasosta. Kiinteistöveron osalta ennakoidaan hieman yli 3 % kasvua perustuen verotusarvojen kasvuun.

Koko kuntakentän tasolla verotulojen ennustetaan kasvavan vuonna 2018 noin 2,8 %. Hallituksen huhtikuun kehysriihessä ei kuitenkaan tehty vuoden 2018 verotukseen liittyviä linjauksia, vaan ne jätettiin tehtäväksi syksyn budjettiriihessä.

Valtionosuuksia ennakoidaan 2018 kertyvän 200 miljoonaa euroa eli 20 miljoonaa euroa vähemmän kuin 2017. Merkittävimmät muutokset kuntien vuoden 2018 valtionosuusrahoituksessa johtuvat kilpailukyky sopimuksesta (koko kuntakentän tasolla 121 milj. euroa, -22 €/asukas) ja kustannustenjaon tarkistuksesta (koko kuntakentän tasolla -73 milj. euroa, vaikutus kuntakohtainen laskennallisten kustannusten suhteessa).

Raamissa kaupungin 10-vuotisen investointiohjelman vuotuisen kokonaisinvestointitaso on 670 miljoonaa euroa sisältäen liikenneliikelaitoksen sekä muiden liikelaitosten investoinnit. Investointitaso perustuu kaupungin tulo-rahoituksen arvioituun tasoon taloussuunnitelmakaudella sekä vuoden 2016 tilinpäätöksen ja vuoden 2017 talousarvion investointitasoihin.

Investointiohjelmassa on huomioitu jo tehtyjen toteutus sopimusten ja velvoitteiden täyttämisen edellyttämät investoinnit. Lisäksi valmistelua ohjaavat mm. AM-ohjelman hyväksymispäätös (Kvsto 22.6.2017 § 189) ja sen yhteydessä asetettu uusi 6000 asunnon vuotuinen rakentamistavoite sekä tavoite luoda edellytykset asuntotuotannon määrän nostamiselle 7000 asuntoon vuoteen 2019 mennessä ja talousarvion 2017 hyväksymispäätöksen (Khs 7.11.2017 § 962) yhteydessä edellytetyt toimenpiteet kaupungin kiinteistökannan korjausvelan hallitsemiseksi.

Em. päätökset luovat paineita asuntotuotannon edellytysinvestointeihin (esirakentamiseen, katurakentamiseen ja palveluverkon kehittämiseen tarvittavat investoinnit)

12.6.2017

ja rakennusten korjauksiin sekä ns. korvaaviin uudishankkeisiin varattujen määrärahojen kasvattamiselle. Muiden investointien osalta tulee priorisoida ns. välttämättömät investoinnit (kaupungin solmimat sopimukset, lakisääteiset palvelut, jne.).

Lisäksi investointien ohjelmoinnin lähtökohtina on rakennetun omaisuuden käyttökelpoisuuden, turvallisuuden ja terveellisyysvarmistaminen ja rakennusten korjausvelan hallinta, kaupungin kasvun edellytysten varmistaminen panostamalla asuntotuotantotavoitteen ja elinkeinoelämän edellyttämiin investointeihin ja palveluverkon kehittämiseen sekä kestäviin liikkumismuotoihin siirtymisen tukeminen varmistamalla päätettyjen joukkoliikenneinvestointien toteutumisen edellytykset.

Vuoden 2018 raamin tulos- ja rahoituslaskelman ohessa on esitetty tulos- ja rahoituslaskelma-arviot myös vuosille 2019 ja 2020 (ilman mahdollisen sote- ja maakuntaudistuksen vaikutuksia menoihin ja tuloihin).

Vuoden 2018 talousarvion menojen kokonaistaso tarkistetaan talousarviovalmistelun edetessä vastaamaan tuoreimpia ennusteita kustannustason muutoksesta (peruspalvelujen hintaindeksi) ja väestönkasvusta. Lisäksi talousarviovalmistelun edetessä tullaan ottamaan huomioon valtion kuntatalousohjelman sekä valtion vuoden 2018 talousarvioehdotuksen vaikutukset määrärahojen mitoituksessa.

12.6.2017

TULOS JA RAHOITUSLASKELMA

Tulos- ja rahoituslaskelma	TP 2018	TA 2017	Raami 2018	TS 2019	TS 2020
		* 1 000 EUR	* 1 000 EUR	* 1 000 EUR	* 1 000 EUR
TOIMINTATUOTOT		1 278 393	1 238 559	1 260 462	1 283 352
TOIMINTAKULUT		-4 237 477	-4 214 327	-4 251 972	-4 395 133
TOIMINTAKATE		-2 959 084	-2 975 768	-2 991 510	-3 111 781
Kunnan tulovero		2 495 000	2 585 000	2 585 000	2 585 000
Kiinteistövero		248 000	263 000	263 000	263 000
Osuus yhteisöveron t		390 000	460 000	460 000	460 000
Koiravero		400	400	400	400
Verotulot		3 133 400	3 308 400	3 383 400	3 510 000
Valtionosuudet		220 000	200 000	200 000	200 000
Verot ja valtionosuu		3 353 400	3 508 400	3 583 400	3 710 000
Korkotuotot		82 840	79 240	78 330	78 330
Muut rahoitustuotot		29 299	34 299	34 299	34 299
Korkokulut		-32 438	-34 607	-36 607	-38 607
Muut rahoituskulut		-1 800	-1 800	-1 800	-1 800
Rahoitustuotot ja -k		77 901	77 132	74 222	72 222
VUOSIKATE		472 217	609 764	666 112	670 441
Poistot ja arvonalen		-361 674	-367 822	-379 700	-389 700
TILIKAUDEN TULOS		110 543	241 942	286 412	280 741
Varausten ja rahasto		9 461	9 641	9 795	9 795
TILIKAUDEN YLIJÄÄMÄ		120 004	251 583	296 207	290 536
TOIMINNAN RAHAVIRTA					
Vuosikate		472 217	609 764	666 112	670 441
Satunnaiset erät		6 694	6 778	6 885	6 225
Tulorahoituksen korjaukset		-154 074	-122 241	-122 348	-121 688
Toiminnan rahavirta		324 837	494 301	550 649	554 978
INVESTOINTIEN RAHAVIRTA					
Investointimenot		-662 906	-670 000	-670 000	-670 000
Rahoitusosuudet investointimenoihin		4 108	3 878	3 985	3 325
Pysyvien vastaavien hyödykkeiden luovutustulot		136 000	118 463	118 463	118 463
Investoinnin rahavirta		-520 798	-547 659	-547 552	-548 212
TOIMINNAN JA INVESTOINTIEN RAHAVIRTA		-197 004	-53 358	3 097	6 766
RAHOITUKSEN RAHAVIRTA					
Antolainauksen muutokset		-17 480	-35 995	1 437	33 876
Antolainasaamisten lisäykset		-84 350	-102 565	-65 433	-32 994
Antolainasaamisten vähennykset		66 870	66 570	66 870	66 870
Lainakannan muutokset		109 033	87 035	13 173	-6 827
Pitkäaikaisten lainojen lisäys		294 500	268 000	200 500	180 500
Pitkäaikaisten lainojen vähennys		-185 467	-180 965	-187 327	-187 327
Lyhytaikaisten lainojen muutos					
Oman pääoman muutokset					
Muut maksuvalmiuden muutokset		-320	-320	-320	-320
RAHOITUKSEN RAHAVIRTA		91 233	50 720	14 290	26 729
VAIKUTUS MAKSUVALMIUTEEN		-105 771	-2 638	17 387	33 495

12.6.2017

KESKUSHALLINTO		TA 2017	Raami 2018
		* 1 000 EUR	* 1 000 EUR
1 Keskushallinto	Tulot	20 886	22 555
	Menot	-282 634	292 812
	Toimintakate	-245 748	-270 257
Vaalit	Tulot	0	1 800
	Menot	-3618	7 239
	Toimintakate	-3618	-5 439
Tarkastuslautakunta ja -virasto	Tulot	3	3
	Menot	-1 987	1 977
	Toimintakate	-1 984	-1 974
Kaupunginhallitus	Tulot		0
	Menot	-15000	17 350
	Toimintakate	-15000	-17 350
13001 Kaupunginhallituksen käyttövarat	Tulot		
	Menot	-12 500	14 850
	Toimintakate	-12 500	-14 850
13002 Kaupunginhallituksen avustukset	Tulot		
	Menot	-2500	2 500
	Toimintakate	-2500	-2 500
Kaupunginkanslia	Tulot	14 979	14 756
	Menot	-131612	131 313
	Toimintakate	-100633	-116 557
14001 Kaupunginkanslia	Tulot	14 979	14 756
	Menot	-131612	131 313
	Toimintakate	-100633	-116 557
Keskitetysti maksettavat menot	Tulot	1 350	1 350
	Menot	-122 484	126 907
	Toimintakate	-121 134	-125 557
15000 Maksuosuudet, korvaukset ja jäsenm	Tulot		
	Menot	-25 652	30 152
	Toimintakate	-25 652	-30 152

12.6.2017

		TA 2017	Raami 2018
15001 Toimiel. toimintakust.Kaupk.käyt	Tulot		
	Menot	-6 327	7 353
	Toimintakate	-6 327	-7 353
15002 Kesk.maks.henk.meot Kaupk. käyt	Tulot		
	Menot	-21 360	20 257
	Toimintakate	-21 360	-20 257
15004 Keskitetty hanketoim. Kaupk.käyt	Tulot	1350	1 350
	Menot	-4145	4 145
	Toimintakate	-2795	-2 795
15005 Työmark. kuntaosuus. Kaupk. käyt	Tulot		
	Menot	-65 000	65 000
	Toimintakate	-65 000	-65 000
Korkeasaaren eläintarha	Tulot	4 554	4 646
	Menot	-7 936	8 027
	Toimintakate	-3 382	-3 381

KASVATUS JA KOULUTUS		TA 2017	Raami 2018
		* 1 000 EUR	* 1 000 EUR
2 Kasvatus ja koulutus	Tulot	65 125	66 000
	Menot	-1 098 112	1 109 625
	Toimintakate	-1 033 404	-1 043 625
21001 Kasvatus ja koulutus	Tulot	65 125	66 000
	Menot	-1 098 112	1 109 625
	Toimintakate	-1 033 404	-1 043 625

12.6.2017

KAUPUNKIYMPÄRISTÖ		TA 2017	Raami 2018
		* 1 000 EUR	* 1 000 EUR
3 Kaupunkiympäristö	Tulot	886 486	897 923
	Menot	760 257	765 394
	Toimintakate	126 229	132 529
31001 Kaupunkirakenne	Tulot	353 161	350 000
	Menot	189 319	188 661
	Toimintakate	154 825	161 339
31002 Rakennukset	Tulot	505 463	513 663
	Menot	274 956	279 739
	Toimintakate	230 094	233 924
31003 Asuntotuotanto	Tulot	19 762	19 995
	Menot	17 970	17 903
	Toimintakate	1 792	2 092
31004 HSL- ja HSY-kuntayht. maksu- osuudet	Tulot		
	Menot	202 050	202 050
	Toimintakate	-202 050	-202 050
31005 Pelastuslaitos	Tulot	14 263	14 265
	Menot	51 953	52 017
	Toimintakate	-37 690	-37 752
31006 Tuki HKL liikelaitokselle	Tulot		
	Menot	20 742	25 024
	Toimintakate	-20 742	-25 024

12.6.2017

KULTTUURI JA VAPAA-AIKA		TA 2017	Raami 2018
		* 1 000 EUR	* 1 000 EUR
4 Kulttuuri ja vapaa-aika	Tulot	25 862	27 243
	Menot	224 167	227 073
	Toimintakate	-198 305	-199 830
41001 Kulttuuri ja vapaa-aika	Tulot	25 862	27 243
	Menot	198 316	200 195
	Toimintakate	-172 454	-172 952
41002 Kulttuurin laitosavustukset	Tulot		
	Menot	16 826	17 353
	Toimintakate	-16 826	-17 353
41003 Liikunnan laitosavustukset	Tulot		
	Menot	9 025	9 525
	Toimintakate	-9 025	-9 525

12.6.2017

SOSIAALI JA TERVEYS		TA 2017	Raami 2018
		* 1 000 EUR	* 1 000 EUR
5 Sosiaali ja terveys	Tulot	199 476	199 476
	Menot	2 025 287	2 041 498
	Toimintakate	-1 825 810	-1 842 022
51001 Sosiaali- ja terveys	Tulot	169 324	169 324
	Menot	1 445 718	1 441 929
	Toimintakate	-1 276 393	-1 272 605
51002 Toimeentulotuki	Tulot	13 702	13 702
	Menot	26 600	26 600
	Toimintakate	-12 898	-12 898
51003 Vastaanottokeskukset	Tulot	16 200	16 200
	Menot	15 500	15 500
	Toimintakate	700	700
51004 Apotti	Tulot	250	299
	Menot	2 700	3 307
	Toimintakate	-2 450	-3 008
51005 HUS-kuntayhtymän maksuosuus	Tulot		
	Menot	534 769	554 769
	Toimintakate	-534 769	-554 769
Käyttötalousosa	Tulot	1 197 835	1 213 197
	Menot	4 404 743	4 436 402
	Toimintakate	- 3 206 908	-3 223 205

12.6.2017

TULOSLASKELMAOSA		TA 2017	Raami 2018
		* 1 000 EUR	* 1 000 EUR
7010101 Kunnallisvero	Tulot	2 495 000	2 585 000
	Netto	2 495 000	2 585 000
7010102 Yhteisövero	Tulot	390 000	460 000
	Netto	390 000	460 000
7010103 Kiinteistövero	Tulot	248 000	263 000
	Netto	248 000	263 000
7010104 Koiraverot	Tulot	400	400
	Netto	400	400
70101 Verotulot	Tulot	3 133 400	3 308 400
	Netto	3 133 400	3 308 400
70103 Valtionosuudet	Tulot	220 000	200 000
	Netto	220 000	200 000
701 Toiminnan rahoitus	Tulot	3 353 400	3 508 400
	Netto	3 353 400	3 508 400
702 Rahoitus- ja sijoitustoiminta	Tulot	136 861	137 688
	Menot	54 549	28 800
	Netto	82 312	108 888
7 Tuloslaskelmaosa	Tulot	3 490 261	3 646 088
	Menot	54 549	28 800
	Netto	3 435 712	3 567 240

12.6.2017

INVESTOINTIOSA		TA2017	Raami 2018
		* 1 000 EUR	* 1 000 EUR
8 Investointiosa	Tulot	141 694	121 878
	Menot	492 641	537 300
	Toimintakate	-350 947	-415 422
801 Kiinteä omaisuus	Tulot	100 000	100 000
	Menot	77 371	81 163
	Toimintakate	22 629	18 837
80102 Projektialueiden esirakentaminen, Khn käytettäväksi	Tulot		
	Menot	52 116	55 563
802 Rakennukset	Tulot		
	Menot	182 883	214 391
803 Kadut ja liikenneväylät	Tulot		
	Menot	111 994	136 355
80302 Projektialueiden kadut, Khn käytet ja	Tulot		
80303 Yhteishankkeet Liikenneviraston kanssa, Khn käyt.	Menot	59 840	81 805
804 Puistot ja liikunta-alueet	Tulot		
	Menot	18 887	15 427
80402 Projektialueiden puistot ja liikuntapaikat, Khn käyt.	Tulot		
	Menot	2 626	3 550
805 Irtaimen omaisuuden perushankinta	Tulot	1 594	1 778
	Menot	65 795	61 114
	Toimintakate	-64 201	-59 336
80501 Keskushallinto	Tulot		
	Menot	11 746	12 843
8 05 01 03 Korkeasaaren eläintarha	Tulot		
	Menot		52
80502 Kasvatus- ja koulutustoimiala	Tulot		
	Menot	23 877	23 756
80503 Kaupunkiympäristötoimiala	Tulot	1 594	1 778
	Menot	10 767	6 120
80504 Kulttuuri- ja vapaa-aikatoimiala	Tulot		
	Menot	4 221	8 395
80505 Sosiaali- ja terveystoimiala	Tulot		
	Menot	15 184	10 000
80506 Tarkastusvirasto	Tulot		
	Menot	0	0
806 Arvopaperit	Tulot		
	Menot	27 031	20 300
807 Muu pääomatalous	Tulot	40 100	20 100
	Menot	6 130	6 000
80701 Lähiörahastosta rahoitettavat hankkeet	Tulot		
	Menot		5 000
808 Korkeasaaren eläintarha, Khn käytett	Tulot		
	Menot	2 550	2 550

12.6.2017

RAHOITUSOSA		TA 2017	Raami 2018
		* 1 000 EUR	* 1 000 EUR
9 Rahoitusosa	Tulot	77 508	136 808
	Menot	170 350	160 350
	Netto	-92 842	-23 542
Rahoitusosa	Tulot	77 508	136 808
	Menot	170 350	160 350
	Netto	-92 842	-23 542

12.6.2017

5 TALOUTTA JA TOIMINTAA KOSKEVAT OHJEET JA SÄÄNNÖT

Taloudenhoitoa ja sen järjestämistä ohjaavat kuntalain 13. luku, kirjanpitolaki ja -asetus, kirjanpitolausautakunnan ja sen kuntajaoston antamat ohjeet sekä hallintosäännön luku 20, talousarvio ja taloussuunnitelma ja poistosuunnitelma (Kvsto 29.11.2006 ja 20.1.2016) sekä Jhs (Julkisen hallinnon suositukset) suositus 199 kunnan talousarviosta ja taloussuunnitelmasta.

Kuntalaki

Kunnan ja kuntayhtymän taloutta koskevat säännökset on koottu kuntalain (410/2015) 110 - 120 pykäliin. Valtuusto vastaa kunnan toiminnasta ja taloudesta. Talousarvion valmistelusta vastaa kunnanhallitus sekä kukin toimielin omalla tehtäväl alueellaan. Kunnallisessa liikelaitoksessa valmistelusta vastaa johtokunta (KuntaL 39 ja 67 §). Talousarviossa ja -suunnitelmassa hyväksytään kunnan ja kuntakonsernin toiminnan ja talouden tavoitteet. Talousarvio ja -suunnitelma on laadittava siten, että ne toteuttavat kuntastrategiaa, ja että edellytykset kunnan tehtävien hoitamiseen turvataan. Talousarvioon otetaan tehtävien ja toiminnan tavoitteiden edellyttämät määrärahat ja tuloarviot sekä siinä osoitetaan, miten rahoitustarve katetaan. Taloussuunnitelman on oltava tasapainossa tai ylijäämäinen. Kunnan ja kuntayhtymän taseeseen kertynyt alijäämä tulee kattaa enintään neljän vuoden kuluessa tilinpäätöksen vahvistamista seuraavan vuoden alusta lukien. Kunnan tulee taloussuunnitelmassa päättää yksilöidyistä toimenpiteistä, joilla alijäämä mainittuna ajanjaksona katetaan (KuntaL 110.3 §).

Kuntajaoston ohjeet

Kirjanpitolausautakunnan kuntajaosto on antanut seuraavat yleisohjeet

- ympäristöasioiden kirjaamisesta ja esittämisestä kunnan ja kuntayhtymän tilinpäätöksessä (3.2.2009)
- kunnan ja kuntayhtymän tilinpäätöksen liitetiedoista (11.12.2012)
- kunnan ja kuntayhtymän tilinpäätöksen ja toimintakertomuksen laatimisesta (19.3.2013)
- kunnan ja kuntayhtymän tuloslaskelman laatimisesta (24.1.2011)
- kunnallisen liikelaitoksen kirjanpidollisesta käsittelystä (15.10.2013)
- kunnan ja kuntayhtymän suunnitelman mukaisista poistoista (15.11.2011)
- kunnan ja kuntayhtymän konsernitilinpäätöksen laatimisesta (18.1.2016)
- kunnan ja kuntayhtymän taseen laatimisesta (14.12.2010)
- kunnan ja kuntayhtymän rahoituslaskelman laatimisesta (28.11.2006)

12.6.2017

Kuntajaoston yleisohjeet ovat sitovia. Kuntajaoston yleisohjeita ja lausuntoja saa Kuntaliitosta sekä Kuntaliiton internet -sivuilta. Lisäksi aiheisiin saattaa liittyä kaupungin omaa ohjeistusta, joka tarkentaa yo. ohjeita.

Kaupungin hallintosääntö

Hallintosäännössä on määritelty mm. taloudenhoidon toimintaperiaatteet, taloushallinnon organisaatio sekä annettu määräyksiä kaupunkistrategiaista, talousarviosta ja taloussuunnitelmasta, rahatoimesta ja laskentatoimesta. Hallintosääntöä on noudatettava kaupungin talouden suunnittelussa, rahatoimessa, sijoitustoiminnassa ja laskentatoimessa sekä muussa taloudenhoidossa.

Hallintosäännön mukaan kaupungin tehtävät ja toiminnot on hoidettava siten, että mm.

- valtuuston asettamat toiminnalliset ja taloudelliset tavoitteet saavutetaan,
- kaupungin talous on tasapainossa,
- vastuu kunkin tehtäväalueen toiminnallisesta ja taloudellisesta tuloksesta on selkeä,
- organisaation kaikilla tasoilla ja kaikissa toiminnoissa on riittävä sisäinen valvonta ja riskienhallinta.

JHS suositus

Talousarvion yhteys kirjanpitoon ja taloustilastoon

Talousarvion ja kirjanpidon yhteys kuntataloudessa on kiinteä ja niiden vaikutus toisiinsa molemmin suuntainen. Kirjanpito tulee järjestää siten, että sen avulla voidaan seurata talousarvion toteutumista tilinpäätöksessä laadittavassa talousarvion toteutumisvertailussa (KuntaL 113 §). Toisaalta talousarviossa noudatetaan kirjanpidon suoriteperustetta määrärahan ja tuloarvion ottamisessa talousarvioon. Kirjanpitoikäytäntö ohjaa näin menon ja tulon merkitsemistä talousarviossa ja sen toteutumisvertailussa.

Talousarviossa käytetään käsitteitä meno tai tulo kaikista taloustapahtumista. Talousarviossa menoa käytetään yleiskäsitteenä tarkoittaen talousarviovuodelle jaksotettujen toimintamenojen lisäksi myös muuta rahankäyttöä muun muassa investointimenoa, lainanlyhennystä, antolainausta sekä peruspääoman lisäystä. Talousarviovuodelle jaksotettuja tuloja ovat esimerkiksi verotulot, valtionosuudet, maksu-, myynti- ja muut toimintatulot, korkotulot ja muut rahoitustulot sekä lainanotto.

Tavoitteiden asettaminen

12.6.2017

Yksi keskeisimpiä kuntalakiuudistuksen tuomia talousarvion sisältömuutoksia on, että "Talousarvion on toteutettava kuntastrategiaa eli talousarviotavoitteet on johdettava kuntastrategiasta." (JHS 199 Kuntien ja kuntayhtymien talousarvio ja –suunnitelma <http://www.jhs-suositukset.fi/suomi/jhs199>)

Asetettavat tavoitteet kohdistuvat olennaisiin toimintoihin ja ohjaavat kehittämään toimintatapoja ja siten parantamaan toimintojen tuloksellisuutta. Talousarviossa asetettavien tavoitteiden tulee olla selkeitä, jotta niitä voidaan mitata mahdollisimman konkreettisilla mittareilla ja menetelmillä.

Toiminnan tavoite on talousarviossa Kvston tehtäväkohtaisesti asettama määrärahan käyttötarkoitusta, palvelutuotannon määrää tai laatua tai toiminnan kehittämistä ohjaava tavoite. Kvsto päättää talousarvion käsittelyn yhteydessä, mitkä tavoitteista ovat sitovia. Muut tunnusluvut esitetään perusteluina. Talousarvion toteutusta seurattaessa seurataan myös näiden mittareiden kuvaamien toimintojen toteutumista.

Resurssien jako tehtäville ja hankkeille

Budjettirahoitteisessa toiminnassa budjetoinnin tärkein tehtävä on verorahoituksella koottujen tulojen jakaminen määrärahoina eri tehtäville. Kohderahoitteisessa toiminnassa, jossa rahoitus perustuu suoritteiden myynnistä saataviin tuloihin, ovat tulonodotukset menojen budjetoinnin lähtökohtana.

Tavoitteiden sitominen resursseihin

Kuntalain 110 §:n mukaan tavoitteet tulee sitoa niihin osoitettuihin voimavaroihin. Tämä tarkoittaa, että talousarviossa osoitetaan toiminnan tavoitteiden edellyttämät määrärahat ja tuloarviot. Toisaalta tavoitteiden tehtävänä on osoittaa, mitä vaikutuksia varojen käytöllä on tarkoitus saada aikaan. Määräraha on valtuuston toimielimelle antama, euromäärältään ja käyttötarkoitukseltaan rajattu valtuutus varojen käyttämiseen määrättyjen tavoitteiden toteutumiseksi. Tuloarvio on vastaavasti valtuuston toimielimelle asettama tulotavoite, joka on sidottu kunnan palvelutavoitteisiin ja niiden toteuttamiseen tarvittaviin menoihin. Tavoiteasettelun ja budjetoinnin yhdistäminen on vaativa tehtävä. Erityisesti se on sitä asiakaslähtöisten tavoitteiden budjetoinnissa.

Tasapainoperiaate

Kuntalaki velvoittaa kuntaa huolehtimaan tulorahoituksen riittävydestä ja maksuvalmiuden säilyttämisestä. Suunnitellun toiminnan ja hankkeiden on oltava realistisia suhteessa käytettäviin varoihin. Taloussuunnitelmassa on esitettävä yksilöidyt toimenpiteet edellisiltä tilikausilta kertyneen tai kuluvalta tilikaudelta kertyvän alijäämän kattamiseksi. Muodollista tulojen ja menojen tasapainottamista vuositasolla ei kuitenkaan edellytetä. Taloussuunnitelman on oltava tasapainossa tai ylijäämäinen.

12.6.2017

Kunnan taseeseen kertynyt alijäämä tulee kattaa enintään neljän vuoden kuluessa tilinpäätöksen vahvistamista seuraavan vuoden alusta lukien. Kunnan tulee taloussuunnitelmassa päättää yksilöidyistä toimenpiteistä, joilla alijäämä mainittuna ajanjaksona katetaan. Kuntalain 110 §:n säännös alijäämän kattamisvelvollisuudesta koskee myös kuntayhtymää. Kunta, jonka kuluvan vuoden tasearvio on ylijäämäinen, voi sen sijaan tehdä alijäämäisen taloussuunnitelman. Suunnitelman alijäämäisyys ei kuitenkaan saa olla suurempi kuin talousarvion laadintavuoden tasearvion mukainen kertynyt ylijäämä.

Brutto- ja nettoperiaate

Bruttoperiaate tarkoittaa, että menot ja tulot budjetoidaan erikseen määrärahoina ja tuloarvioina. Menettely on perusteltu silloin, kun tehtävä rahoitetaan pääsääntöisesti verorahoituksella. Myös silloin, kun tehtävän menot eivät riipu siihen kohdistuvista tuloista, on bruttoperiaate ensisijainen, vaikka tulojen määrä olisi merkittävä.

Nettoperiaate tarkoittaa, että talousarviossa sitovuus määrätään nettomääräisesti tulojen ja menojen erotuksena.

Kunnan liikelaitosta sitovana nettoeränä kunnan talousarviossa on tulo, jonka liikelaitoksen tulee tulouttaa korvauksena kunnan liikelaitokseen sijoittamasta oman tai vieraanpääomanehtoista pääomasta sekä meno, joka on kunnan avustusta liikelaitokselle. Lisäksi liikelaitosta sitovina erinä ovat kunnan pääomasijoitus liikelaitokseen ja liikelaitoksen pääoman palautus kunnalle. Liikelaitoksen investoinnit rahoitetaan lähtökohtaisesti tulorahoituksella. Niihin ei osoiteta kunnan talousarviossa määrärahaa muuten kuin pääomasijoituksena samaan tapaan, kuin kunta osoittaa rahoitusta tytäryhteisölleen.

Suorite- ja realisointiperiaate

Menojen suoriteperiaate tarkoittaa, että talousarvioon ja -suunnitelmaan otetaan varainhoitovuoden aikana vastaanotetuista tuotannontekijöistä aiheutuvat tulot ja muut sellaiset menot, joiden suorittamiseen kunta on varainhoitovuoden aikana sitoutunut. Tulojen realisointiperiaate tarkoittaa, että talousarvioon ja -suunnitelmaan otetaan varainhoitovuoden aikana suoritteiden luovuttamisesta aiheutuvat ja muut lopullisesti kunnalle kuuluvat tulot.

Täydellisyysperiaate

Täydellisyysperiaatteen mukaan talousarvioon on otettava kunnan rahan käyttö ja rahan lähteet kokonaisuudessaan. Tiedossa olevia menoja tai tuloja ei voi jättää talousarviosta pois. Täydellisyysperiaatteen mukaan myös kunnan eri tehtävien sisäiset ostot ja myynnit otetaan talousarvioon, vaikka niihin ei suoraan liittyisi rahan käyttöä.

12.6.2017

Kehysbudjetointiperiaate

Valtuustolla on laaja harkintavalta päättää talousarvion määrärahakokonaisuuksista. Pääsääntöisesti määräraha asetetaan tehtäväkohtaisena siten, että toiminnan tavoitteet ja niiden saavuttamiseen varatut varat ovat yhdistettävissä talousarviossa. Talousarvion kehysajattelussa voidaan myös esimerkiksi lautakunnalle tai kokonaiselle palvelualueelle osoittaa kokonaisuusmääräraha useiden eri tehtävien hoitamiseen.

Kunnan talousarvion ja -suunnitelman rakenne ja sisältö

Talousarvioasetelma muodostuu käyttötalous- ja tuloslaskelmaosasta sekä investointi- ja rahoitusosasta. Samaa rakennetta noudatetaan taloussuunnitelmassa ja tilinpäätökseen sisältyvässä talousarvion toteutumisvertailussa. Toimintaa ja taloutta suunnitellaan ja seurataan käyttötalouden, investointien, tuloslaskennan ja rahoituksen näkökulmista.

Käyttötalousosassa asetetaan palvelutavoitteet ja budjetoidaan niiden järjestämisen vaatimat menot ja tulot. Investointiosassa budjetoidaan pitkävaikutteisten tuotantovälineiden kuten rakennusten, kiinteiden rakenteiden ja kaluston hankinta, rahoitusosuudet ja omaisuuden myynti. Tuloslaskelmaosassa osoitetaan tulo-rahoituksen riittävyys käyttömenoihin ja poistoihin. Rahoitusosassa osoitetaan yhteenvetona rahan lähteet ja käyttö.

6 TALOUSARVIO- JA TALOUSSUUNNITELMAEHDOTUKSET

Toiminnan tavoitteet

Kaupunkistrategian toimeenpano tapahtuu vuosittaisen talousarvioprosessin kautta. Talousarvion laatimisen yhteydessä toimialat ja liikelaitokset määrittelevät omassa strategiatyössään kaupungin strategiaohjelmasta johdetut oman toimialansa toiminnan- ja talouden tavoitteet. Valtuusto päättää talousarvion yhteydessä sitovista ja muista toiminnan tavoitteista. Valtuuston hyväksymät strategiaohjelman tavoitteet osoittavat toiminnan suunnan. Sitovien toiminnallisten tavoitteiden tulee perustua kaupunkistrategiaan.

Kaupungin strategiaohjelmasta johdetut sitovat toiminnan tavoitteet kuvaavat vaikuttavuuden, laadun tai palvelutason tavoitteet ja mittarit. Talousarvioehdotuksissa lauta- ja johtokunnat esittävät ehdotuksen valtuuston päätettäväksi sitoviksi toiminnan tavoitteiksi. Sitovien toiminnan tavoitteiden määrittelyssä tulee kiinnittää erityistä huomiota siihen, että tavoite ohjaa toimintaa strategiaohjelman osoittamaan suuntaan.

12.6.2017

Kaupunginhallitus on 8.5.2017 lausunnossaan tarkastuslautakunnan vuoden 2016 arviointikertomuksesta todennut, että valtuustokaudelle 2017-2021 tulee ohjausvälineeksi uusi kaupunkistrategia, jonka pohjalta toimialat esittävät talousarvioehdotuksessaan sitovat toiminnalliset tavoitteensa uuden kaupunkistrategian mukaisiksi. Näin ollen sitovien toiminnallisten tavoitteiden sisältö ja niiden toteutumista osoitava mittarointi tulee tarkentumaan. Kaupunginhallitus tulee kiinnittämään huomiota tavoitteiden ja mittaroinnin kehittämiseen talousarvioehdotuksen laatimisohjeissa.

Toimialojen tulee talousarvion sitovia ja muita toiminnallisia ja taloudellisia tavoitteita asettaessaan kiinnittää huomiota siihen, että tavoitteet ovat toimialatasoisesti merkitseviä ja antavat riittävän kuvan toimialan toiminnasta. Tavoitteiden tulee olla toteutettavissa annetuilla määrärahoilla ja tavoitteiden toteutumisen mittaamisen tulee olla selkeää. Sitovien tavoitteiden toteutuminen tulee pystyä dokumentoimaan ja tietolähde osoittaa.

Käyttötalous

Talousarviokirjaan sisältyvät perustelut

Hallintokunta valmistelee ehdotuksen talousarviokirjaan painettavista perusteluista talousarviokohdittain. Ehdotukset sisältävät tekstiosan ja suoritetaulukko-osan.

Tuottavuuden seurannassa virastojen ja liikelaitosten tulee huolehtia tuottavuuslaskennan oikeellisuudesta ja annettujen tietojen yhdenmukaisuudesta. Tuottavuusindeksiä laskettaessa menoissa ovat mukana myös poistot ja työllistettyjen kustannukset. Tuottavuuden kehitys esitetään indeksisarjana vuosilta 2015–2020 siten, että vuoden 2015 tuottavuusindeksiluku on 100.

Asukaskohtaisten tunnuslukujen laskennassa käytetään seuraavia lukuja:

1.1.2013	603 968
1.1.2014	612 664
1.1.2015	620 715
1.1.2016	628 208
1.1.2017	635 181
1.1.2018	643 103
1.1.2019	650 654
1.1.2020	658 315

Talousarviokirjaan sisällytettävä perustelutekstiehdotus, joka on tehtävä liitteessä 2 esitetyn perustelutekstin rakenteen mallin mukaisesti. Perustelutekstissä esitetään vain hallintokunnan toiminnan kannalta tärkeimmät asiat,

12.6.2017

jotka on vietävä lauta- tai johtokunnan käsiteltäväksi talousarvioehdotuksen käsittelyn yhteydessä.

Ehdotukset perusteluteksteistä suoritetaulukoiheen on toimitettava sähköpostin (kanslia.talousarvio@hel.fi) liitetiedostona rtf -tallennusmuodossa (ei pdf:nä) kaupunginkanslian talous- ja suunnitteluosastolle

Menot

Hallintokunnille on annettu kohdassa menoja koskevat kokonaisraamiluvut, joita hallintokunnat eivät voi ylittää laatiessaan vuoden 2018 talousarvioehdotusta.

Menot ja tulot lukuun ottamatta verotuloja budjetoidaan suoriteperusteisesti. Talousarvio- ja taloussuunnitelmaehdotukset (myös nettobudjetoitujen yksiköiden) perustellaan tulo-/menolajeittain.

Malli talousarvio- ja taloussuunnitelmataulukosta on liitteenä 3.

Sekä talousarvio että -suunnitelma laaditaan vuoden 2018 rahanarvoon.

Kustannustason nousupaineista huolimatta hallintokuntien tulee pysyä annetun kokonaisraamin puitteissa.

Aikaisempien vuosien taloutta koskevia tietoja ei muuteta laatimisajankohdan hintatasoon, vaan ne ilmoitetaan nimellisarvossaan.

Palkat ja muut henkilöstömenot käsitellään kohdassa Henkilöstö.

Hallintokuntien tulee huomioida euromääräistä talousarvioehdotusta valmistellessaan, että Helsingin Energialle, Helsingin Satamalle ja Palmia Oy:lle maksettavat menot ja niiltä saatavat tulot tulee budjetoida ulkoisiksi menoiksi ja tuloiksi.

Sisäiset tilavuokrat

Sisäisten vuokrien tarkistukset päätetään talousarviovaiheessa tiedossa olevaan kustannustason muutokseen perustuen. Kaupunginkanslia ohjeistaa asiaa erikseen.

Sisäiset tilavuokrat on esitettävä erikseen hallintokuntien talousarvioehdotuksissa.

12.6.2017

Muut sisäiset palvelut

Sisäisten palvelujen hintojen tarkistukset päätetään talousarviovaiheessa tiedossa olevaan kustannustason muutokseen perustuen. Kaupunginkanslia ohjeistaa asiaa erikseen.

Liikelaitokset ja hallintokunnat, joiden sisäisiä yksikköhintoja/palvelumaksuja hallintokunnat tarvitsevat ehdotuksia laatiessaan, toimittavat tiedot välittömästi niiden valmistuttua hallintokunnille ja kaupunginkanslian talous- ja suunnitteluosastolle.

Vakuutusrahastomaksut ja -korvaukset

Vakuutusrahastomaksun suuruus on yksi promille viraston vakuuttamattoman poistonalaisen pysyvien vastaavien hyödykkeiden kirjanpitoarvosta. Liikelaitosten osalta vakuutusrahastomaksu on viimeksi kuluneiden kymmenen vuoden keskiarvo laitokselle maksetuista vakuutusrahastokorvauksista, kuitenkin vähintään yksi promille vakuuttamattoman poistonalaisten pysyvien vastaavien hyödykkeiden kirjanpitoarvosta.

Talousarvioehdotuksessa vakuutusrahastomaksu esitetään erikseen menolajin Muiden palvelujen ostot perusteluissa.

Vakuutusrahastomaksun laskentaperusteista ja maksutavasta päättää kaupunginjohtaja. Vakuutusrahastomaksua maksetaan siitä ajankohdasta lukien, kun omaisuus merkitään taseeseen ao. käyttöomaisuustilille. Vakuutusrahastomaksua ei makseta maa- ja vesiomaisuudesta, keskeneräisestä käyttöomaisuudesta, pysyvien vastaavien aineettomien hyödykkeiden eikä yleisessä käytössä olevasta omaisuudesta (esim. liikenneväylät, puistot, leikkipaikat).

Rahastosta korvattavien vahinkokustannusten vähimmäisraja on eräitä poikkeuksia lukuun ottamatta 50 000 euroa. Vakuutusrahastokorvaus maksetaan tällöin vain tämän vähimmäisrajan ylittävästä osuudesta.

Arvonlisävero

Hankintoihin tarvittavat määrärahat otetaan talousarvioon ja -suunnitelmaan pääsääntöisesti ilman arvonlisäveroa. Myyntihintoihin sisältyvää arvonlisäveroa ei esitetä tuloarviossa.

12.6.2017

Luottotappiot

Kirjanpitolautakunnan kuntajaoston mukaan saamisten luottotappioita ei voida kirjata tulon vähennyksenä. Tästä syystä hallintokunnat varaavat talousarvioehdotuksessaan määrärahan luottotappioita varten, mikäli talousarviovuonna arvioidaan syntyvän luottotappiota. Saamisten luottotappiot budjetoidaan muihin menoihin.

Jäsenmaksut

Kvsto on kehottanut Khta nykyistä paremmin valvomaan kaupungin etua järjestöissä, joiden tuloista Helsingin maksamat jäsen- ym. maksut muodostavat merkittävän osan. Toimialojen ja liikelaitosten tulee talousarvioehdotustaan laatiessaan arvioida ao. hallintokunnan kannalta jäsenyyden tarkoituksenmukaisuutta ja siitä koituvia etuja verrattuna jäsenyyden aiheuttamiin velvoitteisiin. Erityisesti tulee kiinnittää huomiota järjestöjen jäsenyyksistä kaupungille jäsenmaksujen lisäksi aiheutuviin menoihin. Arvion perusteella tulee tarvittaessa tehdä esitys esim. eroamisesta järjestöstä.

Hallintokunnat budjetoivat omiin talousarvioihinsa niiden järjestöjen jäsenmaksut, joihin kaupunki on hallintokunnan esityksestä Khn päätöksellä liittynyt. Jäsenmaksuliitettä varten hallintokunnat lähettävät tiedot järjestöjen jäsenyydestä kaupunginkanslian talous- ja suunnitteluosastolle.

Kaupunginhallitus päättää edelleen liittymisestä järjestöihin toimialan tai liikelaitoksen esityksestä. Esityksissä tulee selvittää perusteellisesti, mitä hyötyä kaupungille on kuulumisesta kyseiseen järjestöön ja saako kaupunki järjestön toimintaan osallistumisesta riittävän vastineen siitä aiheutuville kustannuksille. Mikäli hallintokunta ehdottaa liittymistä järjestöön, tulee samassa yhteydessä pyrkiä tarkastelemaan hallintokunnan jäsenyyksiä kokonaisuutena ja mahdollisuutta luopua jostakin jäsenyydestä.

Järjestöistä eroamisesta voi päättää toimialan tai liikelaitoksen päällikkö. Päätöksestä on toimitettava ilmoitus ao. järjestölle ja päätösluettelonote kaupunginkansliaan.

Sponsorirahan käyttö

Hallintokunnat voivat etsiä omalle työlleen ulkopuolisten sponsorien tukea. Yhteistyökumppaneita voivat olla esim. yritykset ja yhteisöt. Sponsoriyhteistyö on sisällöltään monimuotoista ja laaja-alaista. Se on sopimuksellista, molemminpuolista ja vastikkeellista. Sponsorointiyhteistyön kumppaneiksi hankittavien ja hyväksyttävien organisaatioiden tulee täyttää kulloinkin yleisesti hyväksytyt eettiset säännöt. Näiltä osin kumppanien hyväksymisestä vastaa aina viraston päällikkö.

Jos hallintokunnalla on talousarviossa varattuna määrärahat esimerkiksi sellaiselle tapahtumalle tai hankkeelle, jossa kaupunki sekä valtio ovat ensisijaisia hakijoita ja

12.6.2017

joihin haetaan sponsoreita, ei sponsorivastike lähtökohtaisesti saa kasvattaa kaupungin hankkeeseen kohdentamia resursseja.

Useassa tilanteessa sponsorointi on luonteeltaan kehittämistä, jolla kaupungin omien palvelutuotantoa tukevien tapahtumien ja hankkeiden sisältöä sekä näihin käytettävää resursointia voidaan kasvattaa ilman että kaupungin kohdentama netto-rahamaäärä muuttuu.

Sponsorirahan käytöstä ja käsittelystä kirjanpidossa kaupunginkanslian talous- ja suunnitteluosasto on antanut 17.11.1999 ohjeet hallintokunnille.

Tulot

Hallintokuntien tulee selvittää mahdollisuudet maksu- ja vuokratulojen lisäämiseen ja tehdä tarvittavat esitykset osana talousarvioesitystään. Tavoitteena tulee olla, että tulojen osuus palvelujen tuotantokustannuksista kasvaisi.

Valmistus omaan käyttöön

Jos hallintokunnan käyttötalouden määrärahoihin sisältyy menoja, jotka kohdistetaan edelleen investointeihin, kohdistus merkitään hallintokunnan käyttötalouden talousarvioehdotuksessa tuloksi tulolajille Valmistus omaan käyttöön.

Poistot

Toimialat ja liikelaitokset ovat arvostaneet kaupungin pysyvien vastaavien hyödykkeet 1.1.1997 Kvston 18.9.1996 (asia 6) (tarkistettu viimeksi Kvstossa 20.1.2016 96 §) tekemän päätöksen mukaisesti. Samalla Kvsto hyväksyi Helsingin kaupungin poistosuunnitelman. Lautakunnat oikeutettiin vahvistamaan tarkemmat poistosuunnitelmat em. suunnitelmassa esitettyjen poistoaikojen rajoissa.

Talousarvioon ja taloussuunnitelmaan poistot määritellään em. poistosuunnitelman mukaisesti. Perusteluissa esitetään erikseen irtaimen ja kiinteän pysyvien vastaavien hyödykkeiden poistot.

Poistot esitetään talousarviokirjassa määrärahan ulkopuolisena eränä.

6 Erilliskysymykset

Kehittämishankkeet

Palvelujen vaikuttavuuden ja tuottavuuden parantaminen ja näitä edistävä mm. sähköisten palvelujen parantaminen edellyttää jatkuvaa toiminnan kehittämistä. Innovaatiotoiminta ja kehittämishankkeet tulee kohdistaa olemassa olevien palvelujen ja erityisesti käyttäjien kannalta tärkeimpien sekä hallintokuntien toiminnan ja taloudelliselta volyyymilta suurimpien peruspalvelujen vaikuttavuuden ja tuottavuuden paran-

12.6.2017

tamiseen. Kehittämishankkeilla tulee tähdätä toimintatapojen uudistamiseen. Uusien palveluiden luomiseen tai nykyisten palvelujen laajentamiseen tähtääviä kehittämishankkeita ei käynnistetä.

EU-hankkeet

EU-hankkeesta aiheutuvat kaikki menot sisällytetään pääsääntöisesti ao. hallintokunnan talousarvioon, myös se osuus, joka on tarkoitettu katettavaksi EU:lta, valtiolta tai muulta rahoittajalta saatavilla avustuksilla (bruttoperiaate).

Erityisesti tulee kiinnittää huomiota siihen, että myös hankkeen partnereille jaettavat EU:n ja valtion tuet sisällytetään talousarvioon silloin kun kaupunki toimii koko hankkeen hallinnoijana ja välittää tukiosuudet muille partnereille. Hankkeen EU:n, valtion tai muun rahoittajan tuet budjetoidaan tulotilille "Tuet ja avustukset" ja hankkeen menot vakiomenolajeille.

Talousarvioon sisällytetään vain ne hankkeet, joihin on jo saatu myönteinen päätös tai joihin sellainen on saadun ennakkotiedon mukaan odotettavissa.

Mikäli hankkeen kustannukset on sovittu maksettavaksi erillisestä keskitetystä hankemäärärahasta, ei hankkeen menoja ja tukiosuuksia tule budjetoida omaan talousarvioon.

EU-hankkeista, myös investointihankkeista, tehdään erillinen selvitys, josta ilmenee hankkeen yleispiirteinen sisältö ja kustannusarvio menolajeittain sekä rahoitus. Selvitys on liitettävä talousarvioehdotukseen. EU-hankkeet on mainittava erikseen käyttösuunnitelmissa.

hankkeiden osalta koordinaatio- ja päätöksenteon valmisteluvastuu on kaupunginkanslian elinkeino-osastolla. Päätösmenettelyyn tulee varata riittävästi aikaa ja elinkeino-osaston valmistelijan tulee olla yhteydessä jo hankesuunnittelun alkuvaiheessa, jotta hankkeen käsittelyn aikatauluista ja päätökseen tarvittavista asiakirjoista voidaan sopia. Lisätietoja päätösmenettelystä, mahdollisista rahoituskanaista ja hakumenettelyistä voi tiedustella kaupunginkanslian elinkeino-osastolta

Innovaatorahaston käyttö

Innovaatorahaston rahoitushaku järjestetään pääsääntöisesti kerran vuodessa. Rahoitusta haetaan hyödyntäen hankehakemuslomaketta. Vuoden 2018 hankkeiden hakuaikaa valmistellaan syyskaudelle 2017. Kaupunginhallituksen elinkeinojaosto päättää hankkeiden rahoituksesta.

Tietotekniikan kustannukset ja hankkeet

Kaupunginkanslian tietotekniikka- ja viestintäosasto huolehtii tieto- ja viestintätieteiden hyödyntämisen ohjauksesta ja yhteentoimivuuden kehittämisestä.

12.6.2017

Toimialojen käyttötalouden ICT-määrärahat (mm. ICT-hankinnat, digi-ratkaisujen ja -palvelujen ylläpito sekä lähiverkon kehittäminen ja ylläpito) tulee budjetoida talousarvioehdotuksessa keskitetysti toimialan hallinto- ja tukipalveluiden tietohallintopalveluiden budjettiin.

Toimialojen (koskee myös keskushallinnon ja toimialojen alaisia liikelaitoksia) tulee antaa talousarvio- ja suunnitelmaehdotuksen osana erittely tietohallinnon ja tietotekniikan kustannuksista. Erittely tehdään liitteenä olevan laskentatyökirjan mukaisesti sekä irtaimen omaisuuden että käyttötalouden osalta (liite 8).

Toimialojen tulee tehdä talousarvio- ja suunnitelmaehdotuksen osana esitykset niistä tietotekniikkaan tukeutuvista kehittämishankkeista, joita ne ehdottavat otettavaksi mukaan kaupungin tietotekniikan hankeohjelmaan. Toimialojen tulee varata hankkeiden määrärahat omaan talousarvioesitykseensä kokonaisuudessaan puitteissa ja asettaa hanke-ehdotuksensa tärkeysjärjestykseen. Keskitetystä tietotekniikasta varataan määräraha hallintokuntien yhteishankkeiden rahoittamiseen. Yhteishankkeessa vähintään kaksi hallintokuntaa tekee yhteisen esityksen sisällytettäväksi hankeohjelmaan. Toimialojen esitykset käsitellään talousarviokäsittelyn yhteydessä ja niiden pohjalta muodostetaan kaupungin tietotekniikan hankeohjelma.

Jos hankeohjelman hanketta ei kyetä käynnistämään tai viemään eteenpäin, toimialan on neuvoteltava hankkeeseen osoitettujen resurssien uudelleensuuntaamisesta viipymättä kaupunginkanslian tietotekniikka- ja viestintäosaston kanssa. Hankeohjelman mukaiselle hankkeelle osoitettuja määrärahoja ei ole mahdollista käyttää muihin tarkoituksiin ilman kaupunginkanslian lupaa.

Kaupunginkanslian tietotekniikka- ja viestintäosasto antaa tarkemmat ohjeet hankekäsittelyn edellyttämien tietojen toimittamisesta hanke-ehdotusten hyväksymiskäsittelyyn hankeohjelman työtilassa. Hanke-ehdotukset kirjataan kaupungin yhteiseen projektisalkunhallintavälineeseen, jota käytetään kaupungin tietotekniikan hankeohjelman kokoamiseen ja käsittelyyn.

Toimialat budjetoivat lähiverkon kehittämiseen ja ylläpitoon tarvittavat määrärahat omaan talousarvioonsa. Lähiverkkojen kehittäminen ja hallinta tehdään kaupunginkanslian ohjauksessa. Ohjaus koskee lähiverkon arkkitehtuuria, laitehankintoja ja hallintaa. Toimialat budjetoivat IT-laiteinvestointinsa normaalisti ja ilmoittavat ne laskentatyökirjassa pyydetyllä erittelyllä.

12.6.2017

7 Henkilöstö

Henkilöstösuunnittelu

Toimialojen on sopeutettava henkilöstömenonsa ja -resurssinsa vuoden 2018 budjettiraamiin.

Talousarvioesityksessä tulee huomioida toimialaorganisaatioon siirtyminen sekä sen henkilöstövaikutukset. Toimialojen tulee vuoden 2018 talousarvioesityksessä ja vuosien 2019 - 2020 taloussuunnitelmaesityksessä ottaa huomioon hallinnon ja tukipalveluiden henkilöstömäärän sopeuttaminen toimialalla. Toimialojen tulee arvioida henkilöstömäärän ja palkkakustannusten kehitystä sekä suunnitella toimenpiteet, joilla raamin mukainen tilanne ja tuottavuustavoite voidaan saavuttaa. Vapautuvat hallinto- ja tukipalvelutehtävät täytetään ensisijaisesti kaupungin sisäisin henkilöstöjärjestelyin. Myös muissa tehtävissä eläköitymisen ja muun lähtövaihtuvuuden tarjoama mahdollisuus toteuttaa tehtäväjärjestelyjä ja uudistaa prosesseja sekä parantaa tuottavuutta tulee hyödyntää.

Täyttölupaohjeissa annetaan tarkemmat ohjeet tehtävien täytöstä.

Henkilöstöstä toimitettava aineisto

Toimialat tekevät vuoden 2018 talousarvioesityksensä ja henkilöstöresurssisuunnitelmansa Tasku – taloussuunnittelujärjestelmään. Valmisteltaessa tulosbudjetteja vuodelle 2018 on henkilöstöresurssisuunnitelmien yllettävä henkilötasolle. Taskuun toimitettavan aineiston lisäksi kaupunginkanslia voi tarvittaessa pyytää lisätietoja henkilöstöresurssisuunnitelmiin.

Toimialojen vuoden 2018 talousarvioiden tulee perustua hallinto- ja tukipalveluiden tavoitetasoihin. Hallinto- ja tukipalvelun kokonaistasoa seurataan osana talousarvion seurantaa. Toimialojen tulee tehdä hallinto- ja tukipalveluiden osalta henkilötason henkilöstösuunnitelma tavoitetasoon pääsemiseksi. Tämä suunnitelma tulee olla osa toimialojen tulosbudjetteja vuodelle 2018. Hallinto- ja tukipalveluille tullaan asettamaan tavoitteita myös tulevien vuosien talousarvioissa ja –suunnitelmissa.

Esitys vakinaisten virkojen lakkauttamisesta

Hallintosäännön mukaan kaupunginhallitus päättää virkojen perustamisesta ja lakkauttamisesta lukuun ottamatta toimialajohtajan viran perustamista ja lakkauttamista.

Jos virka on muutettu työsuhteiseksi tehtäväksi, virka tulee esittää lakkautettavaksi. Esitykset virkojen lakkauttamisesta on tarkoituksenmukaisinta tehdä talousarvioehdotuksen yhteydessä.

12.6.2017

Virastoilta tullaan pyytämään tiedot kaikista 1.6.2017 lakkautettavista viroista kaupunginhallituksen päätöksenteon valmistelua varten. Toimialat varautuvat toimittamaan tiedot 1.1.2018 lakkautettavista viroista. Viroista esitetään nimike ja vakanssi-numero ja luettelo toimitetaan sähköpostin (kanslia.talousarvio@hel.fi) liitetiedostona rtf –tallennusmuodossa kaupunginkanslian talous- ja suunnitteluosastolle.

Palkat

Toimialojen tulee kokonaisraamin puitteissa kattaa kulloinkin voimassa olevien virka- ja työehtosopimusten mukaiset palkat korotuksineen. Talousarvioehdotukseen palkat lasketaan voimassa olevien palkkojen perusteella kohdassa 6.4.4 (Palkkojen laskenta) esitetyn mukaisesti. Mahdolliset sopimuskorotukset tulee budjetoida henkilöstömenoihin tulosbudjetteja 2018 valmisteltaessa. Mahdollisiin sopimuskorotuksiin ei ole varattu keskitettyä määrärahaa.

Tulospalkkiot

Kaupungin tulospalkkiojärjestelmät ovat yhteisten periaatteiden mukaisesti omarahoitteisia, joten tulospalkkioiden maksatukseen ei varauduta erikseen talousarviossa.

Henkilöstökorvaukset

Henkilöstökorvauksia käsitellään palkkojen oikaisuerinä. Talousarvio- ja taloussuunnitelmaehdotuksen perusteluissa nämä erät esitetään negatiivisena eränä menolajin Palkat alalajilla Henkilöstökorvaukset.

Lomapalkkojen ja niihin liittyvien henkilösivukulujen jaksotus

Toimialat, liikelaitoksia lukuun ottamatta eivät varaa määrärahoja lomapalkkojen ja niihin liittyvien henkilösivukulujen jaksotuksen muutosta varten, vaan tämä budjetoidaan keskitetysti.

12.6.2017

Henkilösivukulut

Toimialojen tulee varautua alla mainitun suuruisiin henkilösivukuluihin laatiessaan vuoden 2018 talousarvioehdotusta:

Arvioidut henkilösivukulut:

Eläkekulut

KuEL 23,96 %

VaEL 16,82 %

Muut henkilösivukulut

Sairausvakuutusmaksu 1,0 %

Työttömyysvakuutusmaksu 2,60 %

Tapaturmavakuutusmaksu 0,70 %

KuEL- eläkemaksuihin varataan määräraha, joka on kaikilla virastoilla ja liikelaitoksilla 23,96 % maksetuista KuEL-palkoista. Määräraha sisältää työnantajan palkkaperusteisen eläkemaksun, eläkemenoperusteisen maksun ja varhaiseläkemenoperusteisen maksun. Palkkaperusteinen työnantajan eläkemaksu on 16,75 %, eläkemenoperusteinen maksu on 6,19 % ja varhaiseläkemenoperusteinen maksu on 1,02 % maksetuista palkoista.

VaEL- eläkemaksua varten varataan 16,82 %. VaEL:n piiriin kuuluu lukion ja peruskoulun opettajia sekä muuta henkilökuntaa, joilla on oikeus saada eläke valtion varoista. Kaupungin maksamat eläkkeet (=omasta eläkesäännöstä johtuvat) budjetoidaan keskitetysti yhteismäärärahana. Kuntatyönantajan sosiaaliturvamaksua varten varataan 1,0 % palkka- ja palkkiomäärärahoista. Työttömyysvakuutusmaksua varten varataan 2,60 % ja työtaturmavakuutusmaksua varten 0,70 % palkoista.

Palkkojen laskenta

Henkilöstön palkkatiedot ajetaan TASKU-taloussuunnittelujärjestelmään HIJAT:sta. Palkkamäärärahaan tulee mukaan palveluksessa olevan henkilöstön palkat. Tarvittaessa tyhjen vakanssien tai esim. kesätyöntekijöiden palkkamenot lisätään erikseen Taskun palkkasummaan. Ehdotuksissa on myös esitettävä 1.1.2018 toiselta toimialalta tai liikelaitoksesta siirrettävät vakanssit palkkamenoineen. Tarpeettomat tyhjät vakanssit tulee esittää lakkautettaviksi. Lomarahat 4,2 % vuodelle 2018 Tasku laskee automaattisesti palkkoihin.

Palkkojen budjetoinnissa on otettava huomioon, että palkat on kohdistettava sille vuodelle, jonka aikana ne syntyvät (suoriteperiaate). Lisäksi on otettava huomioon, ettei uusilla vakansseilla, henkilöstöjärjestelyillä eikä palkantarkistuksilla voida perustella annetun raamin ylittämistä.

12.6.2017

Työhyvinvointitoiminta

Kukin toimiala vastaa henkilöstönsä työhyvinvointia, työturvallisuutta ja työterveyttä turvaavan toiminnan rahoituksesta. Työoloja, työympäristöä ja työkykyä ylläpitävän toiminnan (esim. työturvallisuuslain mukaiseen työn vaarojen selvittämiseen ja arviointiin perustuvat korjaustoimenpiteet) määräraharahatarpeet on katettava kokonaisuudessaan puitteissa.

Keskushallinnon käyttöön varatuilla määrärahoilla rahoitetaan kaupunkitasoisia koko henkilöstöä tai toimialoja koskevia hankkeita sekä työhyvinvointiin, työturvallisuuteen ja työkyvyn tukemiseen liittyvää kehittämistoimintaa. Työhyvinvointimäärärahojen käytöstä päättää kansliapäällikkö ja esitys käsitellään yhteistoiminnallisesti. Valmistelussa otetaan huomioon Kunta10-tutkimuksessa, työterveyskyselyssä sekä työhyvinvointimittarista johdetut henkilöstön työhyvinvointia koskevat johtopäätökset. Lisäksi keskushallinnon käyttöön budjetoidaan resursseja henkilöstön työkykyä ylläpitävän toiminnan toteuttamiseen ja kehittämiseen. Toiminnan tarkoituksena on sairauslomien ja varhaiseläkemaksujen vähentäminen sekä eläkkeellesiirtymisiän nostaminen.

Osaamisen kehittäminen

Henkilöstön osaamisen kehittämistarpeiden tunnistaminen on keskeinen osa toiminnan ja talouden suunnittelua. Toimialoilla tulee tunnistaa perustehtävissä tarvittava osaaminen, joka on toiminnan kehittämisen ja tuottavuuden parantamisen edellytys. Strategisten tavoitteiden ja tunnistettujen osaamistarpeiden pohjalta laaditaan toimialan osaamisen kehittämissuunnitelma. Suunnitelmassa kuvataan, miten tavoiteltuun osaamistasoon päästään. Kaupunginkanslia on antanut 26.9.2014 ohjeen osaamisen kehittämissuunnitelmien tekemisestä.

Oiva Akatemian toimintojen yhdistyessä kaupunginkansliaan suuri osa aikaisemmista palveluista säilyy toimialojen ja liikelaitosten käytössä. Kaupunginkanslian henkilöstö- sekä talous- ja suunnitteluosasto tuottavat kaupungin strategian toteuttamista tukevia kehittämispalveluita johdolle ja esimiehille samoin kuin valmennusta ja koulutusta henkilöstön osaamisen kehittämiseksi. Strategian tavoitteita tukeva valmennus ja koulutus on maksutonta.

8 Tilat

Kaikkien toimialojen tulee laatia tilankäyttöohjelmat ja tehostamissuunnitelmat, joissa otetaan huomioon teknologian muutokset sekä palvelujen ja työn uudet muodot. Hallintotyössä edistetään avokonttoreiden käyttöön siirtymistä. Kaikkia toimialoja koskevat tiloihin liittyvät muut tavoitteet määritellään strategiaohjelmassa.

Kaupunginkanslia koordinoi yhdessä kaupunkiympäristön toimialan kanssa kaikkia toimialoja koskevat neuvottelut tilasuunnitelmista. Toimialat ottavat tilankäyttöohjelmat ja tehostamissuunnitelmat huomioon talousarvioehdotuksen valmistelussa ja toiminnan suunnittelussa.

12.6.2017

Hallintokuntien tulee sisällyttää vuoden 2018 talousarvioehdotukseensa laskelmat olemassa olevista tiloista, tulevista tilatarpeista sekä arvio poistuvista tiloista. Nämä tiedot täytetään laatimisohjeiden liitteenä olevaan tilankäyttöohjelmaan (liite). Tilankäyttöohjelmia ja tehostamissuunnitelmia tullaan päivittämään vuosittain osana talousarvioprosessia.

Toimistotilojen käytön tehostamiseen on pyrittävä parantamalla tilatehokkuutta ja tilojen käyttöasteita sekä lisäämällä mahdollisuuksien mukaan myös monimuotoisia työskentelytapoja (mm. etätyö ja mobiiliratkaisut). Näitä edistetään siirtymällä tiiviimpiin, avoimempiin ja joustavampiin tilaratkaisuihin.

Palvelutilojen käytön tehostamiseen on pyrittävä lisäämällä tilojen monikäyttöisyyttä, etsimällä yhteiskäyttömahdollisuuksia eri toimialojen kanssa ja tiivistämällä. Palveluiden oikea sijoittuminen kokonaisuutena ja tarpeeksi suuret yksikkökoot tukevat tätä.

Ensisijaisesti tiivistetään nykyistä tilankäyttöä, sopeutetaan uusia tilatarpeita sijoittamalla toimintoja olemassa oleviin tiloihin ja luopumalla turhista tiloista. Samoja periaatteita noudatetaan myös kaupungin ulkopuolelta vuokrattuun tilaan. Tiloista luopumisen tavoitteena tulee olla tilakokonaisuuksista luopuminen, joka mahdollistaa tilojen luovuttamisen eteenpäin tai tilan ja tontin kehittämisen muuhun tarkoitukseen. Vapautuvien tilojen luovutuksen yksityiskohdista tulee neuvotella kaupunkiympäristön toimialan kanssa.

Tilankäytön tehokkuudelle on asetettu seuraavat kaupunkitasoiset mittarit:

- tilojen kokonaispinta-ala (htm²)
- tilojen pinta-alan kehitys suhteessa asiakas (asukas) määriin ja
- toimipisteiden määrä
- pinta-ala/työntekijä hallintotiloissa
- myös muita toimintaan soveltuvia mittareita voidaan esittää.

Hallintokuntien tulee esittää omaan toimialaansa soveltuva tilankäytön tehokkuuden mittari myös talousarvioehdotuksen tekstiosaan liittyvässä taulukossa (Liite 2). Mittareiden toteutumista tullaan seuraamaan talousarviovuoden aikana talouden ja toiminnan seurantaraportoinnin yhteydessä.

9 Investointiosa

Hallintokuntien tulee valmistella osana talousarvioehdotusta 10-vuotinen suunnitelma vuosien 2018–2027 investoinneista.

Investointiehdotukset

12.6.2017

Toimialat ja liikelaitokset tekevät hallintokunnan talousarvioehdotuksen investointiohjelmiseen Tasku – taloussuunnittelujärjestelmään. Investointiohjelma tulee laatia siten, että kaikki kokonaiskustannuksiltaan yli 1 milj. euron (arvonlisäveroton hinta) kohteet on esitetty hankkeittain.

Tilahankkeet

Jokaisen investointihankkeen yhteydessä on esitettävä selvitys, onko hanke toteutettavissa sitovan investointi- ja toimintamenoraamin puitteissa. Lisäksi on esitettävä selvitys siitä, että toteuttaako hanke tilatehokkuudelle ja eläköitymiseen varautumiselle asetetut tavoitteet.

Tavoitteena on palveluverkon kokonaiskustannusten pienentäminen. Tilakustannusten osuutta palvelujen kustannuksista pienennetään.

Mikäli päädytään tilojen peruskorjaukseen, muutostöihin tai uudisrakentamiseen, toimitaan seuraavasti:

- Ne lauta- ja johtokunnat, joiden tilahankkeet tulevat kaupunkiympäristön toimialan toteutukseen, tekevät omat hanke-ehdotuksensa kaupunkiympäristön toimialalle, joka kokoaa talonrakennushankkeiden rakentamishjelmaehdotuksen ottamalla huomioon mahdolliset vaihtoehtoiset kokonaistaloudellisimmat tilaratkaisut ja talonrakennusinvestoinneille asetetut taloudelliset raamit.
- Hallintokunnat varautuvat omien hankkeidensa aiheuttamiin vuokramenoihin hankesuunnitelmassa tai tarveselvityksessä esitetyn tai kaupunkiympäristön toimiala ilmoittamien vuokrien mukaisesti.
- Kaupunkiympäristön toimiala ilmoittaa rakentamishjelman mahdollisten muutosten aiheuttamat aikataulu- ja vuokramuutokset hallintokunnille viipymättä ja viimeistään heinäkuun loppuun mennessä. Myös tilahankkeiden muut käyttöalousvaikutukset on selvitettävä ja otettava huomioon käyttömenoissa.

Kaikista yli 1,0 milj. euron (arvonlisäveroton hinta) hankkeista on esitettävä kustannusarvio, arvioitu rakentamisen aloitus- ja valmistumisaika (kk/vv), määrärahojen käyttö ennen vuotta 2018, käytettävissä olevat määrärahat vuonna 2018 sekä seuraavien vuosien arvioitu rahantarve. Arvion tulee perustua hankkeen viimeisimpään kustannusennusteeseen tai realistiseen hankkeen laajuuden perusteella laskettuun arvioon. Määrärahaehdotukset tehdään ilman arvonlisäveroa.

Taloussuunnitelmakaudelle voidaan ottaa vain sellaisia uudisrakentamishankkeita, joista on tehty tilahankkeiden käsittelyohjeiden (Khs 14.12.2015) tarkoittama tarveselvitys. Vuoden 2017 aikana valmistellaan päätöksentekoon päivitetty Tilahankkeiden käsittelyohje.

12.6.2017

Hankkeet asetetaan tärkeysjärjestykseen. Ensisijaisia ovat tällöin turvallisuuden ja terveellisuuden kannalta välttämättömät ja ylläpitokustannuksia pienentävät, energiatehokkuutta parantavat peruskorjaushankkeet, joiden pitkäaikainen tarve palveluverkossa on varmistettu. Uudishankkeista etusijalla ovat palvelujen kokonaiskustannuksia vähentävät korvaavat hankkeet, joissa tavoitteiden mukainen tilankäyttö tehostuu ja uusien asuntoalueiden toteuttamisen edellyttämät välttämättömät hankkeet.

Infrarakentaminen

Infrastruktuurin rakentaminen eritellään hankkeittain. Hankkeiksi katsotaan yhtä kaupunginosaa tai osa-aluetta koskevat järjestelyt kuitenkin siten, että kaikki yli 1,0 milj. euron (arvonlisäveroton hinta) työkohteet tulee erotella omiksi hankkeikseen ao. kaupunginosan yhteydessä. Hankkeiden tärkeysjärjestyksessä etusijalla ovat kohteet, joiden toteuttamiseen kaupunki on sitoutunut sopimuksin. Lisäksi hankkeiden tärkeysjärjestyksessä otetaan huomioon investointien välttämättömyys ja vaikuttavuus erityisesti asumisen ja siihen liittyvän maankäytön toteutusohjelman elinkeinoelämän edellytysten parantamisen kannalta.

Liikenneliikelaitoksen investoinnit tulee yhteensovittaa muun infrarakentamisen kanssa.

Suurista liikennehankkeista tehdään kannattavuustarkastelut, arvioidaan vaikutukset kaupungin toimintamenoihin sekä laaditaan tarvittaessa kokonaistaloudellisuustarkastelut.

Vuoden 2017 aikana valmistellaan päätöksentekoon liikennehankkeiden käsittelyohjeet, jossa mm. kuvataan liikennehankkeiden päätösvaiheet sekä esitetään malli liikennehankkeiden (mukaan lukien liikenneliikelaitoksen hankkeet) ohjaamiseksi ja vaikutusten arvioimiseksi kaupungin toimintamenoihin.

Irtain omaisuus

Irtaimen omaisuuden investointiehdotusten lähtökohtana on toimialakohtainen raami.

Irtaimen omaisuuden investointiehdotus tehdään eriteltyinä laskentataulukon mukaisesti.

Kunnan liikelaitosten investoinnit

Kunnan liikelaitokset tekevät myös investointisuunnitelman talousarviovuodelle 2018 ja vuosille 2019 - 2027 edellisen kohdan mukaisesti. Liikenneliikelaitos esittää 10-vuotisen investointiohjelman.. Liikelaitoksen rahoituslaskelmassa esitetään, miten investoinnit on tarkoitus rahoittaa.

12.6.2017

Pysyvien vastaavien hyödykkeet

Kunnan pysyviä vastaavia ovat tulon tuottamisen tarkoituksesta riippumatta aineettomat ja aineelliset hyödykkeet, jotka vaikuttavat jatkuvasti tuotannontekijöinä useana tilikautena sekä toimialasijoittamisen osakkeet ja osuudet ja muut sijoitukset (Yleisohje kunnan ja kuntayhtymän taseen laatimisesta). Pysyvien vastaavien hyödyke hankitaan investointiosan määrärahoilla.

Jos hyödykkeen arvonnäisäveroton hankintahinta alittaa 10 000 euroa (pienhankinta), voidaan hankintameno¹ kirjata kokonaisuudessaan hankintatilikauden kuluksi. Hankinta tehdään tällöin käyttötalousosan määrärahoilla.

Jos kerralla hankitaan useampia alle 10 000 euron arvoisia hyödykkeitä, jotka yhdessä muodostavat toiminnallisen kokonaisuuden ja yhdessä ylittävät 10 000 euron rajan, on näissä tapauksissa kysymyksessä pysyvien vastaavien hyödykkeiden hankinta. Nämä hankitaan investointiosan määrärahoilla ja aktivoidaan taseeseen.

Rakennusten korjausten, myös ulkopuolisiin vuokratiloihin tehtävien korjausten, osalta on ratkaisevaa, lisääkö korjaus rakennuksen arvoa, jolloin korjaus on poistonaista ja rahoitetaan investointimäärärahoilla. Kunnossapitoluonteiset vuosikorjaukset eivät ole poistonaista ja ne rahoitetaan käyttötalousosan määrärahoilla hankkeen ja niihin liittyvien hankintojen kustannuksista riippumatta.

Hintataso

Rakennusinvestointien arvioinnissa käytetään valtiovarainministeriön viimeisintä arviota vuoden 2018 rakennuskustannusindeksin lukuarvosta.

10 Talousarvioaloitteet

Lauta- ja johtokuntien on käsiteltävä talousarvioaloitteista annettavat lausunnot samanaikaisesti talousarvioehdotusten kanssa. Lausunnoissa on selvitettävä, miten aloitteessa esitetyt toimenpiteet on otettu huomioon talousarvioehdotuksessa.

¹ Hankintamenuon luetaan hyödykkeen hankinnasta ja valmistuksesta aiheutuneet muuttuvat menot. Jos hyödykkeen hankintaan ja valmistukseen liittyvien kiinteiden menojen määrä on olennainen hyödykkeen hankinnasta aiheutuneisiin muuttuviin menoihin verrattuna, saadaan myös niiden osuus lukea osaksi hankintamenua.

Hyödykkeen hankintamenuon saadaan lukea myös hyödykkeen valmistamiseen kohdistettavissa olevan lainan korkomenot valmistusajalta. Aktivoinnin edellytyksenä on, että korkomenojen määrä tarkasteltuna yhdessä edellä mainittujen kiinteiden menojen kanssa on olennainen hyödykkeen hankinnasta aiheutuneisiin muuttuviin menoihin verrattuna

12.6.2017

Lausunnossa on yksiselitteisesti mainittava, kuinka paljon aloitteessa esitetty toimenpide lisää/vähentää määrärahojen tarvetta ja onko nämä sisällytetty hallintokunnan talousarvioehdotukseen. Vastaavasti toimenpiteen vaikutukset suoritemääriin on ilmoitettava ja sisältyvätkö nämä muutokset talousarvioehdotukseen.

11 Muut ohjeet

Muodollinen asu ja määräajat

Muodollinen asu ohjeistetaan myöhemmin. Tekstitiedot toimitetaan 24.8.2017 mennessä erikseen ohjeistettavalla tavalla.

Talousarvion eurotiedot ja suorit tiedot syötetään Tasku-järjestelmään 24.8.2017 mennessä.

Sisäisten erien syöttö tulisi olla tehtynä 30.6.2017 mennessä.

Lauta- ja johtokuntien tulee käsitellä talousarvioehdotukset 31.8.2017 mennessä.

Tarkemmat ohjeet lähetetään hallintokunnille erikseen.

Ehdotusten tarkkuus

Ehdotuksissa luvut esitetään tuhansina euroina. Yksikkötuotot ja -kustannukset ilmoitetaan euroina.

Toimitettava aineisto

Kaupunginkanslian talous- ja suunnitteluosasto avaa keskitetysti toimialoille ja liikelaitoksille AHJOn diaarinumerot, joille kukin virasto ja liikelaitos tekevät oman esityksensä kaupunginhallitukselle (hallintokuntaakohtaiset diaarinumerot liitteenä 13). Kun lauta- tai johtokunta on tehnyt päätöksen talousarvioehdotuksesta, lähetetään tieto AHJOn tehtäväpyynnöllä talous- ja suunnitteluosaston johtavalle suunnittelijalle Ari Hietamäelle. Lisäksi koko aineisto lähetetään määräpäivään 31.8.2017 mennessä sähköpostiosoitteeseen kanslia.talousarvio@hel.fi. Paperiversioita ei enää toimiteta.

Talousarvio- ja taloussuunnitelmaehdotuksen keskeinen liiteaineisto käsitellään lauta- ja johtokunnissa.

Lisäksi lauta- ja johtokuntien ehdotus talousarviokirjaan tuleviksi perusteluteksteiksi suoritetaulukoiheen, luettelo lakkautettavista viroista lähetetään rtf-tallennusmuodossa sekä henkilöstöresurssisuunnitelma- taulukko, tilaresurssisuunnitelma ja irtaimen omaisuuden perushankintoja erittelevä taulukko sähköpostin

12.6.2017

(kanslia.talousarvio@hel.fi) liitetiedostona talous- ja suunnittelukeskuksen talous-
suunnittelu- ja varainhallintaosastolle.

12.6.2017

Tiedustelut ja lisäohjeet

Kaupunginkanslian talous- ja suunnitteluosasto avustaa tarvittaessa toimialoja ja liikelaitoksia talousarvio- ja taloussuunnitelmaehdotusten laatimiseen liittyvissä kysymyksissä.

Kaupunginkanslian talous- ja suunnitteluosaston vastuuhenkilöt vastuualueineen:

Nimi	Puhelin	Vastuualue
Rahoitusjohtaja Tuula Saxholm	310 36250	Yleiset kysymykset
Talousarviopäällikkö Matti Malinen	310 36277	Yleiset kysymykset
Vs. Tietotekniikkapäällikkö Kari Miskala	310 36396	Tietotekniikkaa koskevat kysymykset
Strategiapäällikkö Marko Karvinen	310 36257	Kaupungin hallinnon kehittämistä ja kaupungin strategioita koskevat kysymykset
Johtava suunnittelija Ari Hietämäki	310 36567	Verot ja valtionosuudet, Kaupunginkanslia, tarkastusvirasto ja keskushallinto
Erityissuunnittelija Mari Rajantie	310 25707	Taloushallintopalvelut, Palvelukeskus
Erityissuunnittelija Katja Rimpilä	310 36256	Sosiaali ja terveystoimiala, Kulttuuri ja vapaa-ajan toimiala
Erityissuunnittelija Tero Niininen	310 25915	Kasvatuksen ja koulutuksen toimiala, työterveys-liikelaitos, Korkeasaaren eläintarha
Hankepäällikkö Juha Viljakainen	310 36276	Stara, Maankäyttö ja kaupunkirakenne, palvelut ja luvat, pelastuslaitos
Kehittämisinsinööri Ville Vastamäki	310 25902	Rakennukset ja yleiset alueet
Suunnitteluinsinööri Saara Kanto	310 25531	HKL-liikelaitos
Controller Pia Halinen	310 25718	Avustukset

12.6.2017

TALOUSARVION PERUSTELUTEKSTIN MALLI

Talousarvio 2018 ja taloussuunnitelma 2018-2020

Toimintaympäristön muutosten vaikutukset 2018 talousarvioon

- Arvio palvelujen kysynnän ja tuotantotapojen kehityksestä 2018 – 2020
- Palvelustrategiset vaihtoehdot (oma, osto, kilpailuttaminen, kumppanuus, allianssi mm.)
- Riskienhallinta

Kaupungin strategisten lähtökohtien ja tavoitteiden toteuttaminen toimialoilla

- Talousarvion pohjana olevien strategisten lähtökohtien (tuottavuus, investointikatto, eriarvoistumisen ehkäisy) toteutuminen toimialoilla
- Sitovien tavoitteiden kytkeytyminen strategisiin lähtökohtiin
- Toimialan henkilöstösuunnitelma (henkilöstörakenteen muutokset, avoimien vakanssien täyttö, toimialatavoitteet hallinnossa) 2018 – 2020
- Toimialan tilankäyttösuunnitelma 2018 – 2020
- Digitalisaatio ja tietotekniikka palvelutuotannon ja prosessien kehittämisessä

Talousarvion seurannassa tarkasteltavat tavoitteet

- Sitovat toiminnan tavoitteet
- Määrä ja taloustavoitteet (toiminnan laajuutta ja tavoitteita kuvaavia suoritteita, tuntimääriä, määräaikoja)
- Tuottavuuden kehittymistä kuvaavat tunnusluvut
- Toiminnan tuloksellisuus ja vaikuttavuus
- Tilankäytön tehokkuuden toteutuminen 2016 - 2020

Määrä- ja taloustavoitteet (Taulukkomalli)

	2016	2017	enn 2017	2018	2019	2020
Suoritettavatavoitteet						
Opetustuntien määrä	149	151	152	162	163	163
Tehokkuus/taloudellisuus						
Käyttöaste %	83	83	83	82	80	80
Menot €/asukas	150	120	125	150	125	125
Toiminnan laajuustiedot						
Sairaankuljetushälytyksiä	34 520	35 200	34 520	35 000	36 000	36 000
Oppilaiden lukumäärä	4 600	5 000	5 200	1 200	6 300	6 300
Kaupungin maaomaisuus, ha	520	530	520	530	520	520
Kunnossapidetty puistoala, ha	1 495	1 520	1 596	1 665	1 773	1 773
Resurssit						
Henkilöstön määrä	12	15	12	13	10	10
Tilat, m ²	100	100	95	95	95	95

Tuottavuusmittari (Taulukkomalli)

	2016	2017	enn 2017	2018	2019	2020
Suomenkielinen perusopetus ja lukiokoulutus – Finsk grundläggande utbildning och gymnasieutbildning						
Esi- ja perusopetus – Förskola och grundläggande utbildning		93	93	93	93	
Lukiokoulutus – Gymnasieutbildning		92	92	92	92	
Aikuislukiokoulutus – Vuxengymnasieutbildning		94	94	94	96	
		104	104	130	126	
Ruotsinkielinen perusopetus ja lukiokoulutus – Svensk grundläggande utbildning och gymnasieutbildning						
Esi- ja perusopetus – Förskola och grundläggande utbildning		94	94	94	95	
Lukiokoulutus – Gymnasieutbildning		89	89	89	91	
Aikuislukiokoulutus – Vuxengymnasieutbildning		93	93	93	94	
		141	141	142	143	
Ammatilliset oppilaitokset – Yrkesläroanstalter		94	94	94	96	
Tuottavuus (2014=100)						

Tilankäytön tehokkuuden mittari (Taulukkomalli)

	2016	2017	enn 2017	2018	2019	2020
Tilojen kokonaispinta-ala htm2	97,3	97,5	98	98	99	99
tilojen pinta-alamäärä (htm2) suhteessa asiakasmäärään Hallintokunnan oma mittari	14,1 ?	14,5 ?	14,3 ?	14,3 ?	14,3 ?	14,3 ?

Taulukon luvut ovat esimerkinomaisia

KÄYTTÖTALOUSOSAN TAULUKKO IALLIT

PÄÄLUOKKA/LUKU/KOHTA²

	Käyttö Förbrukning	Talousarvio Budget	Ennuste Prognos	Ehdotus Förslag	Talousarvio Budget	Talous- suunnitelma Ekonomiplan	Talous- suunnitelma Ekonomiplan
	2016	2017	2017	2018	2018	2019	2020
	1 000 €	1 000 €	1 000 €	1 000 €	1 000 €	1 000 €	1 000 €
Tulot yhteensä - Inkomster sammanlagt	25 056	30 344	26 305	28 876	28 879	28 879	30 679
Menot yhteensä - Utgifter sammanlagt	193 632	243 812	263 083	219 268	275 656	292 708	356 493
Toimintakate - Verksamhetsbidrag	-168 576	-213 468	-236 778	-190 392	-246 777	-263 829	-325 814
Poistot - Avskrivning	3 543	7 254	4 595	7 238	7 238	7 238	7 238
Talouden tulos - Räkenskapsperiodens resultat	-172 119	-220 722	-241 373	-197 630	-254 015	-271 067	-333 052
Tilikauden ylijäämä (alijäämä) - Räken- skapsperiodens överskott (underskott)	-172 119	-220 722	-241 373	-197 630	-254 015	-271 067	-333 052
Talouden muutokset - Förändring, %							
Tulot - Inkomster		21,1	-13,3	-4,8	-4,8	0,0	6,2
Menot - Utgifter		25,9	7,9	-16,7	11,0	8,1	21,8

TULOSLASKELMAOSAN TAULUKKOMALLIT³

TULOSLASKELMA	Käyttö Förbrukning	Talousarvio Budget	Ehdotus Förslag	Talousarvio Budget	Talous- suunnitelma Ekonomiplan	Talous- suunnitelma Ekonomiplan
	2016 1 000 €	2017 1 000 €	2018 1 000 €	2018 1 000 €	2019 1 000 €	2020 1 000 €
Toimintatulot - Resultaträkning						
Myyntitulot - Försäljningsinkomster		174 887				
Maksutulot - Avgiftsinkomster		118 653				
Tuet ja avustukset - Understöd och bidrag		28 028				
Vuokratulot - Hyresinkomster		434 914				
Muut tulot - Övriga inkomster		24 557				
		781 039				
Valmistus omaan käyttöön - Tillverkning för eget bruk		89 783				
Toimintamenot - Omkostnader						
Palkat - Löner		-885 252				
Henkilösivumenot - Lönebikostnader		-319 045				
Palvelujen ostot - Köp av tjänster		-988 086				
Aineet, tarvikkeet ja tavarat - Material, förnödenheter och varor		-131 295				
Avustukset - Understöd		-319 484				
Vuokrat - Hyror		-329 848				
Muut menot - Övriga utgifter		-31 580				
Toimintamenot yhteensä - Omkostnader sammanlagt		-3 004 590				
Toimintakate - Verksamhetsbidrag		-2 133 768				
Verotulot - Skatteintäkter		2 057 664				
Valtionosuudet - Statsandelar		-65 700				
Rahoitustulot ja -menot - Finansieringsinkomster och -utgifter						
Korkotulot - Ränteinkomster		83 092				
Muut rahoitustulot - Övriga finansieringsinkomster		80 509				
Korkomenot - Ränteutgifter		-46 500				
Muut rahoitusmenot - Övriga finansieringsutgifter		-10 025				
Vuosikate - Årsbidrag		-34 728				
Poistot - Avskrivningar		-153 271				
Satunnaiset tulot - Extraordinära inkomster		33 634				
Tilikauden tulos - Räkenskapsperiodens resultat		-154 365				
Poistoeron muutos - Förändring i avskrivningsdifferens		0				
Varausten muutos - Förändring i reserveringar		0				
Rahastojen lisäys - Ökning av fonder		0				
Rahastojen vähennys - Minskning av fonder		20 400				
Tilikauden ylijäämä (alijäämä) - Räkenskapsperiodens överskott (underskott)		-133 965				

³ Taulukon luvut ovat esimerkinomaisia

7 TULOSLASKELMAOSA

	Käyttö Förbrukning	Talousarvio Budget	Ehdotus Förslag	Talousarvio Budget	Talous- suunnitelma Ekonomiplan	Talous- suunnitelma Ekonomiplan
	2016 1 000 €	2017 1 000 €	2018 1 000 €	2018 1 000 €	2019 1 000 €	2020 1 000 €
Tulot - Inkomster		2 141 211				
Menot - Utgifter		280 185				
Netto		1 861 026				
Muutos - Förändring, %						
Tulot - Inkomster			-14,0			
Menot - Utgifter			-35,4			

7 01 Toiminnan rahoitus

	Käyttö Förbrukning	Talousarvio Budget	Ehdotus Förslag	Talousarvio Budget	Talous- suunnitelma Ekonomiplan	Talous- suunnitelma Ekonomiplan
	2016 1 000 €	2017 1 000 €	2018 1 000 €	2018 1 000 €	2019 1 000 €	2020 1 000 €
Tulot - Inkomster		1 966 013				
Menot - Utgifter		108 405				
Netto		1 857 608				
Muutos - Förändring, %						
Tulot - Inkomster			-13,7			
Menot - Utgifter			-25,7			

7 01 01 Verotulot

	Käyttö Förbrukning	Talousarvio Budget	Ehdotus Förslag	Talousarvio Budget	Talous- suunnitelma Ekonomiplan	Talous- suunnitelma Ekonomiplan
	2016 1 000 €	2017 1 000 €	2018 1 000 €	2018 1 000 €	2019 1 000 €	2020 1 000 €
Tulot - Inkomster		1 966 013				
Menot - Utgifter		0				
Netto		1 966 013				
Muutos - Förändring, %						
Tulot - Inkomster			-13,7			
Menot - Utgifter			0,0			

Talousarvioko sisältyvät seuraavat määrärahat
viot a rditt

	Käyttö Förbrukning	Talousarvio Budget	Ehdotus Förslag	Talousarvio Budget	Talou su Ekonomiplan	Talous- suunnitelma Ekonomiplan
	2016 1 000 €	2017 1 000 €	2018 1 000 €	2018 1 000 €	2019 1 000 €	2020 1 000 €
Tulot - Inkomster						
01 Kunnan tulovero - Kommunens inkomstskatt		1 500 000				
02 Osuus yhteisöveron tuotosta - Andel av inläkterna från samfundsskatten		357 113				
03 Kiinteistövero - Fastighetskatt		108 000				
04 Koiravero - Hundskatt		900				

INVESTOINTIOSAN TAULUKKOMALLIT

8 INVESTOINTIOSA

	Käyttö Förbrukning	Talousarvio Budget	Ehdotus Förslag	Talousarvio Budget	Talous- suunnitelma Ekonomiplan	Talous- suunnitelma Ekonomiplan
	2016 1 000 €	2017 1 000 €	2018 1 000 €	2018 1 000 €	2019 1 000 €	2020 1 000 €
8 Investointiosa - Investeringssdelen						
Tulot - Inkomster		74 076				
Menot - Utgifter		392 481				
Netto		-318 405				
Muutos - Förändring, %						
Tulot - Inkomster		-4,9				
Menot - Utgifter		23,0				

8 01 Kiinteä omaisuus - Fast egendom

	Käyttö Förbrukning	Talousarvio Budget	Ehdotus Förslag	Talousarvio Budget	Talous- suunnitelma Ekonomiplan	Talous- suunnitelma Ekonomiplan
	2016 1 000 €	2017 1 000 €	2018 1 000 €	2018 1 000 €	2019 1 000 €	2020 1 000 €
801						
Tulot - Inkomster		73 000				
Menot - Utgifter		49 160				
Netto		23 840				
Muutos - Förändring, %						
Tulot - Inkomster		-5,8				
Menot - Utgifter		29,3				

	Käyttö Förbrukning	Talousarvio Budget	Ehdotus Förslag	Talousarvio Budget	Talous- suunnitelma Ekonomiplan	Talous- suunnitelma Ekonomiplan
	2016 1 000 €	2017 1 000 €	2018 1 000 €	2018 1 000 €	2019 1 000 €	2020 1 000 €
Tulot - Inkomster						
52 Kiinteän omaisuuden myynti - Försäljning av fast egendom		53 000				
54 Kamppi-Töölölahti-alueen tonttien myynti - Försäljning av tomter i Kampen-Tölviken		20 000				
Menot - Utgifter						
01 Kiinteistöjen ostot ja lunastukset, Khn käytettäväksi - Köp och inlösen av fastigheter, till Stns disposition		2 000				
02 Esirakentaminen, täyttötöyt ja alueiden käyttöönoton edellyttämät toimenpiteet, Khn käytettäväksi - Grundberedning, utfyllnadsarbeten och åtgärder i anslutning till ibruktagande av områden, till Stns disposition		33 520				
Uutelan kanava - Nybondskanalen		0				
Arabianrannan esirakentaminen - Grundberedning i Arabiastanden		19 650				

RAHOITUSOSAN TAULUKKOMALLIT⁴

RAHOITUSLASKELMA

	Käyttö Förbrukning	Talousarvio Budget	Ehdotus Förslag	Talousarvio Budget	Talous- suunnitelma Ekonomiplan	Talous- suunnitelma Ekonomiplan
	2016 1 000 €	2017 1 000 €	2018 1 000 €	2018 1 000 €	2019 1 000 €	2020 1 000 €
Toiminnan rahavirta - Kassavirta i verksamheten						
Tulorahoitus - Inkomstfinansiering						
Vuosikate - Årsbidrag		5 287				
Satunnaiset erät - Extraordinära poster		74 076				
Tulorahoituksen korjaukset - Korrektivposter i inkomstfinansieringen		-92 464				
Investointien rahavirta - Kassavirta för Investeringarnas del						
Investointimenot - Investeringar		-392 481				
Ylitysoikeus - Överskrifningsrätter		0				
Rahoitusosuudet investointeihin - Finansieringsandelar i investeringar		876				
Pysyvien vastaavien hyödykkeiden luovutustulot - Försäljningsinkomster av tillgångar bland bestående aktiva		73 200				
Toiminnan ja investointien rahavirta - Verksamhetens och investeringarnas kassavirta		-331 506				
Rahoituksen rahavirta - Kassavirta för finansieringens del						
Antolainauksen muutokset - Förändringar i utlåningen						
Antolainasaamisten lisäykset - Ökningar i lånefordringar		-16 001				
Antolainasaamisten vähennykset - Minskningar i lånefordringar		45 917				
Lainakannan muutokset - Förändringar i lånen						
Pitkäaikaisten lainojen lisäys - Ökning av långfristiga lån		59 942				
Pitkäaikaisten lainojen vähennys - Minskning av långfristiga lån		-59 942				
Rahoituksen rahavirta - Kassavirta för finansieringens del		29 916				
Peruspääoman sijoitus liikennelaitoksen peruspääomaan - Placering av grundkapital i trafikverkets grundkapital		-29 767				
Pääoman siirto Helsingin Energian pääomasta - Kapitalöverföring från Helsingfors Energis kapital		0				
Toimintapääoman muutos - Förändring i rörelsekapitalet		-331 357				

⁴ Taulukon luvut ovat esimerkinomaisia

9 RAHOITUSOSA

	Käyttö Förbrukning	Talousarvio Budget	Ehdotus Förslag	Talousarvio Budget	Talous-suunni- telma Eko- nomiplan	Talous-suunni- telma Eko- nomiplan
	2015	2016	2017	2017	2018	2019
	1 000 €	1 000 €	1 000 €	1 000 €	1 000 €	1 000 €
Tulot - Inkomster		101 383				
Menot - Utgifter		82 099				
Netto		19 284				
Muutos - Förändring, %						
Tulot - Inkomster		-57,3				
Menot - Utgifter		-36,8				

9 01 Pitkävaikutteinen rahoitus - Långfristig finansiering

	Käyttö Förbrukning	Talousarvio Budget	Ehdotus Förslag	Talousarvio Budget	Talous-suunni- telma Eko- nomiplan	Talous-suunni- telma Eko- nomiplan
	2015	2016	2017	2017	2018	2019
	1 000 €	1 000 €	1 000 €	1 000 €	1 000 €	1 000 €
Tulot - Inkomster		101 383				
Menot - Utgifter		82 099				
Netto		19 284				
Muutos - Förändring, %						
Tulot - Inkomster		-57,3				
Menot - Utgifter		-36,8				

9 01 02 Muu antolainaus, Khn käytettäväksi - Övrig långivning, till Stns disposition

	Käyttö Förbrukning	Talousarvio Budget	Ehdotus Förslag	Talousarvio Budget	Talous-suunni- telma Eko- nomiplan	Talous-suunni- telma Eko- nomiplan
	2015	2016	2017	2017	2018	2019
	1 000 €	1 000 €	1 000 €	1 000 €	1 000 €	1 000 €
Tulot - Inkomster		34 802				
Menot - Utgifter		14 918				
Netto		19 884				
Muutos - Förändring, %						
Tulot - Inkomster		-6,6				
Menot - Utgifter		0,0				

Investointiraami 2018 ja alustava investointiohjelma 2019-2027

		Raami 2015 1.000 €	TS 2019 1.000 €	TS 2020 1.000 €	Alustava 2021 1.000 €	Alustava 2022 1.000 €	Alustava 2023 1.000 €	Alustava 2024 1.000 €	Alustava 2025 1.000 €	Alustava 2026 1.000 €	Alustava 2027 1.000 €
5 investointiosa	Tulot	121 575	121 955	121 325	120 660	120 590	120 590	121 150	121 150	120 590	120 590
	Menot	537 300	537 300	537 300	537 300	537 300	537 300	537 300	537 300	537 300	537 300
	Toimintakate	-415 422	-415 315	-415 975	-416 640	-416 710	-416 710	-416 150	-416 150	-416 710	-416 710
501 Kiinteä omaisuus	Tulot	100 000	100 000	100 000	100 000	100 000	100 000	100 000	100 000	100 000	100 000
	Menot	81 163	78 653	87 072	79 520	70 070	65 920	62 090	66 010	54 550	54 550
	Toimintakate	18 837	29 347	12 928	20 150	29 930	34 080	37 120	33 990	45 450	45 450
50102 Projektiluokkien esirakentaminen, Khn käydet (sis. kohtaan 501 Kiinteä omaisuus)	Menot	55 963	47 153	59 572	51 320	42 570	37 420	34 390	37 510	25 050	25 050
502 Rakennukset	Menot	214 391	245 274	232 930	226 140	235 060	231 240	234 050	243 550	250 210	240 000
503 Kadut ja liikenneväylät	Menot	136 355	130 210	134 129	149 697	146 029	157 475	156 605	144 924	150 374	165 250
50302 Projektiluokkien kadut, Khn käydet ja 50303 Yhteishankkeet Liikenneviraston kanssa, Khn käydet (sis. kohtaan 503 Kadut ja liikenneväylät)	Menot	51 505	75 624	73 234	79 902	75 056	83 900	83 105	73 634	75 671	93 755
504 Puistot ja ilkkunialueet	Menot	15 427	13 947	14 902	17 570	19 543	20 000	21 839	20 650	19 500	15 100
50402 Projektiluokkien puistot ja ilkkunialueet, Khn käydet (sis. kohtaan 504 Puistot ja ilkkunialueet)	Menot	3 550	3 451	4 242	4 070	6 243	6 750	7 539	7 600	6 700	2 000
505 Irtaimen omaisuuden perushankinta	Tulot	1 779	1 595	1 225	560	490	490	1 050	1 050	490	490
	Menot	61 114	56 366	55 035	50 000	50 000	50 000	50 000	50 000	50 000	50 000
	Toimintakate	-59 335	-54 451	-53 810	-49 440	-49 510	-49 510	-48 950	-48 950	-49 510	-49 510
50501 Keskushallinto	Menot	12 543	11 167	10 752							
5050103 Korkeasaaren eläintarha (sis. kohtaan 50501 Keskushallinto)	Menot	52	52	52							
50502 Kasvatus- ja koulutusohjelmat	Menot	23 756	26 379	25 500							
50503 Kaupunkiympäristöohjelmia	Tulot	1 779	1 595	1 225							
	Menot	6 120	5 097	5 053							
	Toimintakate	-4 342	-3 212	-3 828							
50504 Kulttuuri- ja vapaa-ajatoiminta	Menot	8 399	3 724	3 700							
50505 Sosiaali- ja terveystoiminta	Menot	10 000	10 000	10 000							
50506 Tarkastusvirasto	Menot	0	0	0							
506 Arvopaperit	Menot	20 300	9 300	3 104	2 796	3 293	3 315	3 316	3 316	3 316	3 312
507 Muu pääomatalous	Tulot	20 100	20 100	20 100	20 100	20 100	20 100	20 100	20 100	20 100	20 100
	Menot	6 000	6 000	6 000	6 000	6 000	6 000	6 000	6 000	6 500	6 500
	Toimintakate	14 100	14 100	14 100	14 100	14 100	14 100	14 100	14 100	13 600	13 600
50701 Lähiorahastosta rahoitettavat hankkeet (sis. kohtaan 507 Muu pääomatalous)	Menot	5 000	5 000	5 000	5 000	5 000	5 000	5 000	5 000	5 000	5 000
50731 Rakennusten ja osakkeiden myyntitulot (sis. kohtaan 507 Muu pääomatalous)	Tulot	15 000	15 000	15 000	15 000	15 000	15 000	15 000	15 000	15 000	15 000
508 Korkeasaaren eläintarha, Khn käydet	Menot	2 550	2 530	4 125	4 967	6 115	2 550	2 530	2 530	2 530	2 530

Kohta 801 Kiinteä omaisuus sisältää 100 miljoonan euron maanmyyntitavoitteen.

Liikenneliikelaitos liikelaitoksen investointiohjelman 2018-2027 kokonaistaso on 1 300 miljoonaa euroa

Kaupungin tasapainoinen talouskehitys tarkoittaa, että HKL:n vuotuinen investointitaso ei voi merkittävästi poiketa 10-vuoden keskimääräisestä investointitasosta (noin 130 miljoonaa euroa / vuosi).

Ahjo-diarinumerot

	Diaarinumero
Työterveys-liikelaitoksen johtokunta talousarvioehdotus 2018 ja taloussuunnitelmaehdotus 2018-2020	HEL 2017- 003525
Tarkastuslautakunta talousarvioehdotus 2018 ja taloussuunnitelmaehdotus vuosille 2018- 2020	HEL 2017- 003523
Taloushallinto-liikelaitoksen jk talousarvioehdotus 2018 ja taloussuunnitelmaehdotus 2018-2020	HEL 2017- 003531
Rakentamispalvelu-liikelaitos (Stara) jk TAE 2018 ja taloussuunnitelmaehdotus vuosille 2018-2020	HEL 2017- 003533
Korkeasaaren eläintarha talousarvioehdotus 2018 ja taloussuunnitelmaehdotus 2018-2020	HEL 2017- 003536
Sosiaali- ja terveystalokunta talousarvioehdotus 2018 ja taloussuunnitelmaehdotus 2018-2020	HEL 2017- 003539
Kasvatus- ja koulutuslautakunta talousarvioehdotus 2018 ja taloussuunnitelmaehdotus 2018-2020	HEL 2017- 003540
Kaupunkiympäristö-lautakunta talousarvioehdotus 2018 ja taloussuunnitelmaehdotus 2018-2020	HEL 2017- 003538
Kulttuuri- ja vapaa-aikalautakunta talousarvioehdotus 2018 ja taloussuunnitelmaehdotus 2018-2020	HEL 2017- 003537
Liikennelaitos-liikelaitos jk talousarvioehdotus 2018 ja taloussuunnitelmaehdotus 2018-2020	HEL 2017- 003534
Kaupunginkanslia talousarvioehdotus 2018 ja taloussuunnitelmaehdotus 2018-2020	HEL 2017- 003535
Pelastuslautakunta talousarvioehdotus 2018 ja taloussuunnitelmaehdotus vuosille 2018- 2020	HEL 2017- 003532
Palvelukeskus-liikelaitoksen jk TAE 2018 ja taloussuunnitelmaehdotus vuosille 2018-2020	HEL 2017- 003542